

Kinnitatud Kihnu Vallavolikogu
00.00.2017. a määrusega nr

KIHNU VALLA ARENGUKAVA

2017-2025

Kihnu 2017

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Arengukavas kasutatavad põhimõisted.....	5
1 Kihnu valla üldkirjeldus	6
1.1 Asukoht.....	6
1.2 Rahvastik.....	6
1.3 Tööhõive.....	8
1.4 Kihnu identiteet ja traditsiooniline elulaad.....	10
1.5 Valitsemine, haldusvõime.....	11
1.6 Koostöö ja välissuhted.....	11
2 Arengukava täitmine 2012-2016	12
3 Valla hetkeolukord ja arengutaseme analüüs.....	14
3.1 Valdkondade hetkeolukord ja probleemid (arengu kitsaskohad).....	14
3.1.1 Haridus	14
3.1.2 Kultuur ja vaba aeg	16
3.1.3 Majandustegevus	21
3.1.4 Taristu ja transport	25
3.1.5 Sotsiaaltoetused ja tervishoid.....	29
3.1.6 Avalik kord ja turvalisus.....	31
3.1.7 Keskkond.....	33
3.1.8 Valla juhtimine ja kommunikatsioon.....	37
3.2 Hinnang valla arengutasemele.....	38
4 Kihnu valla arenguvision aastaks 2025.....	41
5 Kihnu valla arengustrateegia	41
5.1 Põhimõtted.....	41
5.2 Valla strateegilise arendamise mudel.....	42
5.3 Alaeesmärgid ja tegevused aastateks 2017-2025.....	43
5.3.1 Haridus.....	43
5.3.2 Kultuur ja vaba aeg.....	44
5.3.3 Ettevõtlus ja tööhõive.....	46
5.3.4 Taristu ja transport.....	49
5.3.5 Sotsiaaltoetused ja tervishoid.....	50
5.3.6 Avalik kord ja turvalisus.....	52
5.3.7 Keskkond.....	52
5.3.8 Valla juhtimine ja kommunikatsioon.....	54
6 Tegevuskava 2017-2025.....	55
Kasutatud materjalid.....	68

Sissejuhatus

Kihnu valla arengukava on peamine alus valla kui kohaliku omavalitsuse (KOV) elu korraldamisel. Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) paragrahv 37² lõikele 3 peab omavalitsuse kehtiv arengukava ja eelarvestrateegia hõlmama iga aasta 15. oktoobri seisuga vähemalt nelja eelseisvat eelarveaastat. Tulenevalt KOKS-i paragrahv 37¹ lõikest 1 on eelarvestrateegia arengukavast tulenev selgitustega finantsplaan, mis on arengukava osa või arengukavaga seotud iseseisev dokument. Vastavalt pühasutusega väikesaarte seaduse paragrahv 7 peab Kihnu valla arengukava järgima sama seaduse paragrahvis 3 loetletud eesmäärke.

"Kihnu valla arengukava 2017-2025" eesmärk on luua valla kui terviku arengu strateegiline lahendus Kihnu valla visiooni saavutamiseks. Valla arengukava on valla tööd suunav strateegiline dokument, mille abil lepitakse kokku, kuidas võimalikult optimaalselt kasutada ja kaasata ressursse saare igakülgses arengus. Kihnu valla arengukava ja selle osa – eelarvestrateegia on aluseks valla eelarve koostamisel. Lisaks valla arengukavale suunavad saare elu ka Kihnu valla üldplaneering ja valdkondlikud arengukavad. Kõik seaduse alusel omavalitsusele kohustuslikud valdkonnapõhised arengukavad, valla arengukava ning üldplaneering peavad olema omavahel seotud ega tohi olla vastuolus. Kihnu vald on kohaliku omavalitsuse üksus Eesti Vabariigis ja Pärnu maakonnas. Et tagada ressursside optimeeritus nii valla, maakonna kui ka riigi tasandil, on valla arengukava koostamisel arvestatud riiklikke ja maakondlikke arengudokumente.

Arengukava koostamisel võeti aluseks „Kihnu valla arengukava 2012-2020“, mille täitmise tulemused on toodud peatükis 2. „Kihnu valla arengukava 2017-2025“ ja tegevuskava hakati koostama 2016. aasta sügisest. Pärast seda kui vallavalitsus, allasutused ja erinevad huvigrupid olid arengukava ülevaadanud, saadeti arengukava vallavolikogule esimesele lugemisele ning arengukava eelnõu pandi huvitatud isikute kaasamiseks üles Kihnu valla kodulehele. toimunud üldkogul toimus arengukava uue perioodi avalik arutelu.

Kihnu valla arengukava käsitleb Kihnu saart kui terviklikku kogukonda, territooriumit ja kohalikku omavalitsust. Arengukava koosneb seitsmest omavahel seotud osast. Kihnu valla üldkirjelduses antakse ülevaade põhilistest valda iseloomustavatest näitajatest. Teises osas tuuakse välja põhilised suuremad täideviidud tegevused aastatel 2007-2016. Kolmandas osas on teemad jagatud valdkondadeks. Iga valdkonna hetkeolukorra ja probleemide kirjeldamisel on tehtud tihedat

koostööd valdkonna esindajatega ja vallaametnikega. Kolmanda osa teine pool keskendub valla arengutaseme analüüsimisele ja hindamisele. Neljas peatükk kirjeldab Kihnu valla visiooni aastaks 2025. Kihnu valla arengustrateegia (viies peatükk) toob välja põhilised eesmärgid, mille poole püüeldes on võimalik saavutada Kihnu valla visioon 2025. Kuuendas osas tuuakse välja tegevuskava, milles on sätestatud prioriteedid järgnevas üheksaks aastaks. Tegevuskavas on iga tegevuse puhul ära näidatud kavandatavad rahastamisallikad, vastutajad ning tegevuse teostamise orienteeruv aeg. Arengukavaga seotud eelarvestrateegia koostatakse eraldiseisva dokumendina.

Arengukavas kasutatavad põhimõisted

Arengukava – omavalitsusüksuse pika- ja lühiajalise arengu eesmärgid määrav ja nende elluviimiseks tegevusi kavandav dokument, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi ning on aluseks erinevate eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele.

Arengustrateegia – arengu tagamiseks või kiirendamiseks koostatud üldine tegevusprogramm, milles määratakse prioriteet või prioriteedid, pikaajalised eesmärgid või näidatakse kuidas koondada eesmärkide saavutamiseks vajalikke ressursse.

Inimareng – inimese personaalsete oskuste ja teadmiste kasv.

Identiteet – teadmine endast kui osakesest kogukonnast. Väärtuste, sümbolite, emotsioonide kogum, mis ühendab inimesi ja loob kokkukuuluvustunde.

Jätkusuutlik turism – käesolevas arengukavas mõistetakse sellena turismi vormi, mis väärtustab Kihnu loodust ja kultuurieripära, sealjuures on pakutavateks teenusteks autentsed elamused, traditsioonilistes tegevustes osalemine ja meistriklassi käsitöö. Teenuste tarbijateks on kultuurielamusele ja looduse nautimisele suunatud huviga turistid, kes väärtustavad saadud elamust. Olulised märksõnad on piirkonna loodusliku ja kultuurilise koormustaluvusega arvestamine, piirkonna majanduse toetamine, kvaliteetne giiditöö nii maal kui merel.

Külamiljö – nii materiaalne kui tunnetatav keskkond, mis meid ümbritseb.

Majandusareng – materiaalse, rahas väljenduvate väärtuste suurenemine.

SWOT analüüs – on strateegiline planeerimisvahend, millega hinnatakse edasise arengu tugevaid külgi (i. k. *strengths*), nõrku külgi (*weaknesses*), võimalusi (*opportunities*) ja ohte (*threats*).

Tegevuskava – tegevuste kirjeldamisel on võimalik kindlaks määrata selle teostamise aeg, maksumus, vastutaja ja finantseerimisallikad.

Valdkond – tegevuste laadi alusel eristatav tegevuste üldistatud kogum.

Valdkondlik arengueesmärk – valdkonnas seatud eesmärk, mille täitmine tugevdab valdkonda ja aitab liikuda visiooni saavutamise suunas.

Visioon – üldine kirjeldus seisundist, mida tahetakse piirkonnas teatud ajaks saavutada.

1 Kihnu valla üldkirjeldus

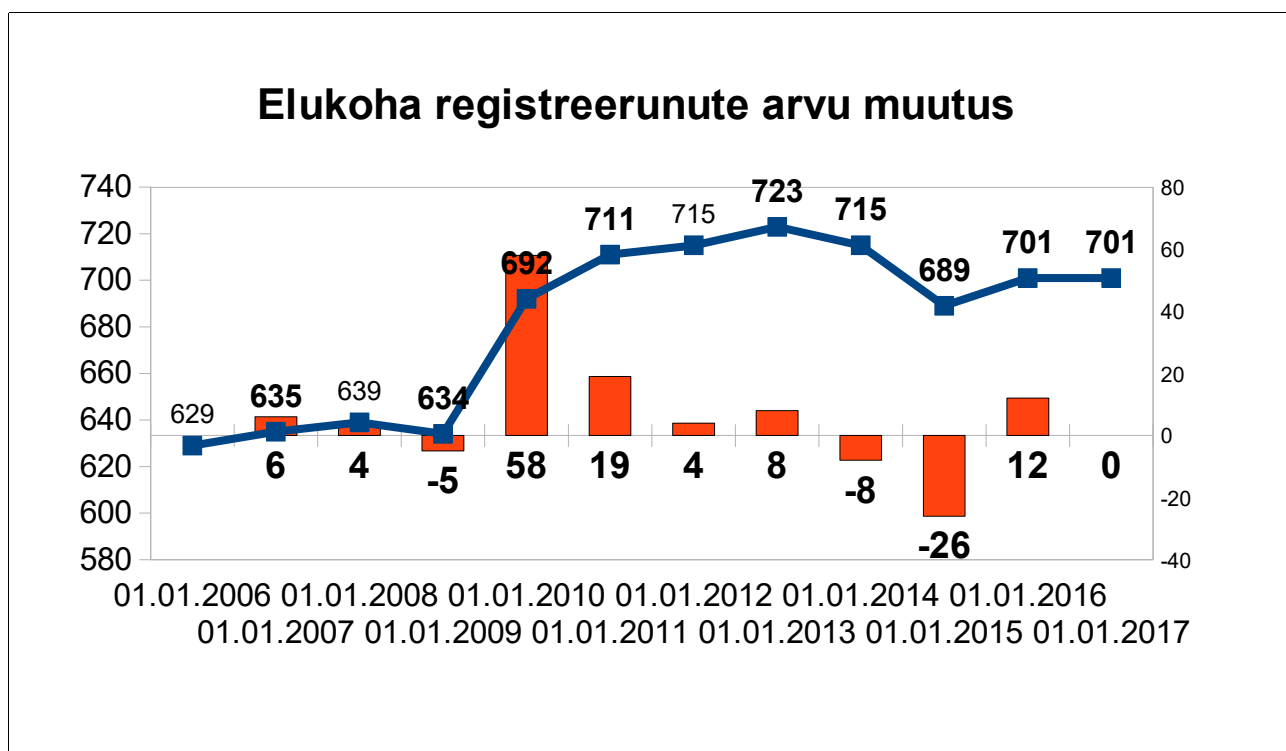
1.1 Asukoht

Kihnu vald asub Liivi lahes Kihnu saarel, olles suuruselt Eesti seitsmes saar (17,33 km²)¹ ja Liivi lahe suurim saar. Koos saarega kultuuriliselt seotud ümbritsevate asustamata laidudega (kokku 80 laidu, territ. ca 0,29 ha) laieneb valla territoorium kokku 17,62 km²-ni. Saar on 7 km pikk ja kuni 3,3 km lai. Mandrist eraldab Kihnu saart umbes 10 km laiune Kihnu väin, linnulennul on Tõstamaa poolsaare Lao maaninast Kihnuni 10,6 km, Pärnuni on 41 km, Ruhnuni 60 km, Riiani 123 km. Kihnu saare rannajoone pikkus on 36,2 km. Lähim asustatud ala on Tõstamaa valla Manija saar 7,5 km kaugusel. Distsants Kihnust Läti pealinna Riiani (saareelanike jaoks oluline ajalooline kaubakeskus) on 123 km.

1.2 Rahvastik

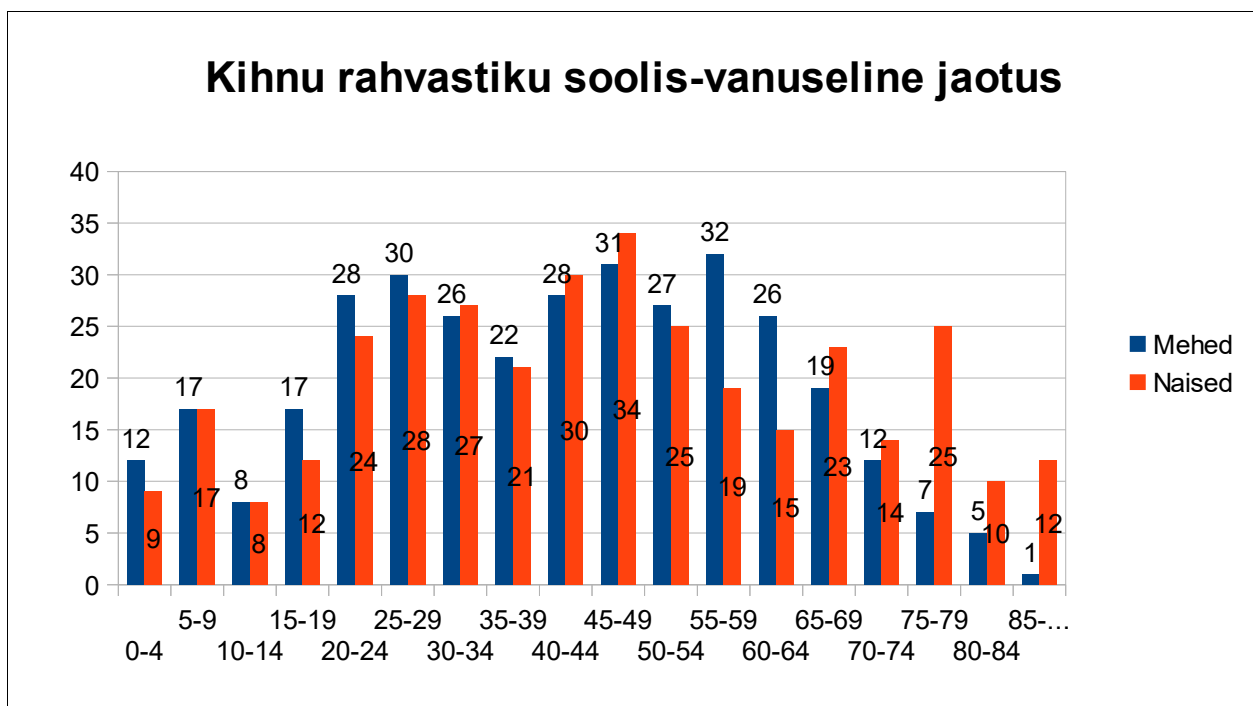
Kihnu saare elukohaks registreerinud 701 (Rahvastikuregistri seisuga 01.01.2017, vt ka joonis 1 „Elukoha registreerunute arvu muutus“) elanikku jaotub nelja küla - Lemsiküla, Linaküla, Rootsiküla ja Sääre küla- vahel. Statistikaameti andmetel elab aga saarel ca 500 alalist elanikku (inimene, kes veedab saarel enamiku oma igapäevasest puhke- ja uneajast). Vaadeldes kahe rahvaloenduse (2000. ja 2011. a) andmeid, kus 2000. a oli saarel 510 alalist elanikku ja 2011. a 487, võib öelda, et Kihnu rahvaarv vähenes viimase kümnendi jooksul vaid 23 inimese võrra ehk 4,5%. Eesti kogurahvastiku kahanemine oli 5,5%. Kihnu saare elukohaks registreerunute arv on läbi aastate olnud suurem kui alaliste elanike arv. 2009 ja 2010 aasta elukoha registreerunute hüpe on ilmselt tingitud transpordisoodustuste rangemast kontrollist laevaliinidel.

¹

Joonis 1. Elukoha registreerunute arvu muutus (andmed www.fin.ee)

Võrrelduna Eesti üldiste demograafiliste näitajatega võib kokkuvõtvalt väita, et Kihnu elanike arv on suhteliselt stabiilne ja tööelise elanikkonna osakaal vanusestruktuuris on võrdlemisi suur. Haridustaseme järgi jagunesid Kihnu elanikud 2011. aasta rahvaloenduse andmetel järgmiselt: kokku elanikke 487, alg- kuni põhiharidusega 243, keskkharidusega 111, keskeriharidusega 42, kõrgharidusega 42, haridustase teadmata 6. Võrreldes 2000. aasta rahvaloendusega on oluliselt tõusnud kõrgharidusega elanike hulk (35 inimese võrra).

Joonis 2. Kihnu registreeritud elanike soolis-vanuseline jaotus seisuga 01.01.2017 (701 inimest)

Kihnu saare rahvastikku iseloomustab suur turistide arv saarel suvekuudel. AS Kihnu Veeteede ja sadamakapteni poolt esitatud statistika järgi külastab aastas saart 28 000-29 000 mittekihnlast (2015,okt. – 2016,sept. andmetel).

1.3 Tööhõive

Kihnu valla territooriumil paiknevaid töopakkujad oli 2016 aasta 11 kuu jooksul ca 31, kus aastaringselt töötab või on töötanud ca 125 inimest, sh Kihnu Vallavalitsuses ja hallatavates asutustes keskmiselt 43 inimest. Neile lisandub orienteeruvalt 73 kalurit² ja ca 10 käsitöömeistrit-väiketootjat, kes töötavad aastaringselt. Talve ja suveperioodi hõivatute arv erineb umbes 30 inimese võrra ja pea kõik nad töötavad puhkemajanduses ja kaubanduses, mis on valdavalt hooajaline.

Püsivad töökohad saarel jagunevad aasta keskmisena:

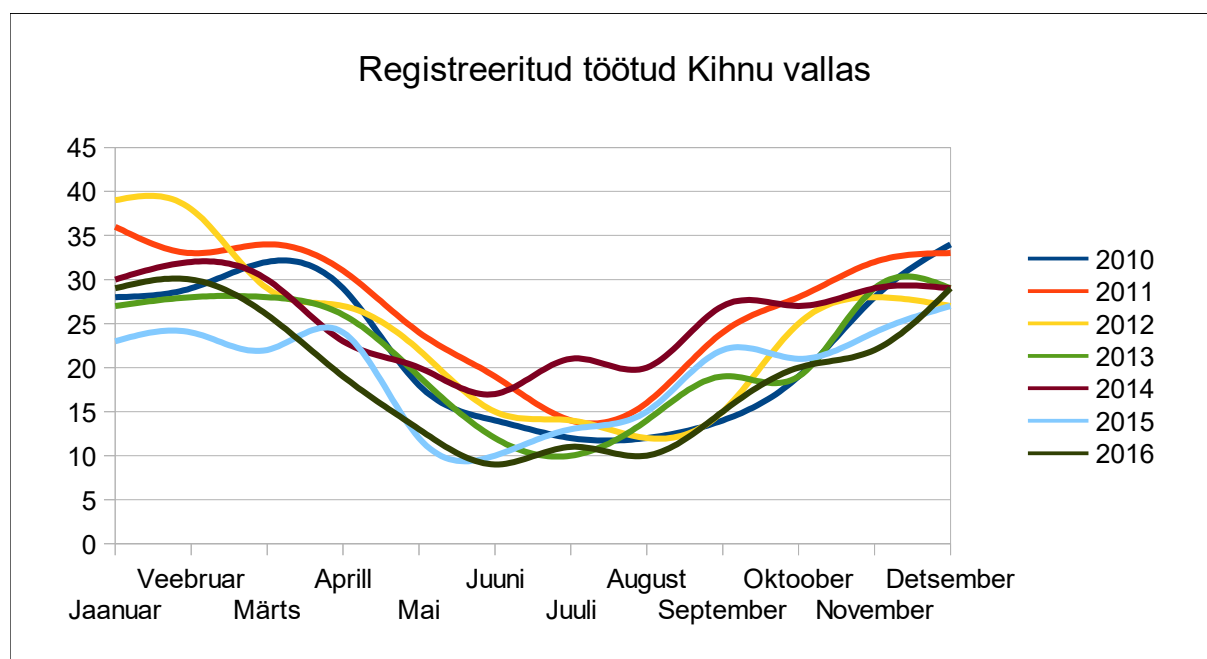
- a) ca 88 töökohta avaliku sektori poolt rahastatud või subsideeritud tegevustega seotud tegevustes (s.h riigilt toetust saavad äriühingud ja riigiäriühingud);
- b) ca 37 töökohta eraettevõtlusest.

² 2016 aasta lõpu seisuga on Kihnus 57 kalapüügiloa omanikku ja loale kantud kalureid on 73.

Kokku tegi 2016. aasta 11 kuuga väljamakseid Kihnu elanikeregistris olevatele elanikele 284 ettevõtet või asutust. Seega väljamaksete tegijatest 10,9% paiknevad Kihnus, ülejäänud mandril. Brutotasudest maksavad 10,9 protsenti ettevõtetest aasta keskmisena ca 28 protsenti. Suvekuudel kasvab väljamaksete arv 31 protsendini. Kui eemaldada palgamaksjate hulgast riigifirmad või avalikust sektorist toetust saavad eraettevõtted ning kolmanda sektori ühingud, maksavad kohalikud ettevõtjad aasta keskmisena 7% (kihnlaste) brutopalkadest. See varieerub 4%-st talve- ja kevadkuudel kuni 13%-ni suvehooajal. Kohalike ettevõtjate osas moodustab ca 50% brutotasudest puhkemajanduse ja kaubanduse valdkond.

Aastaringse tööjaotuse arvestuses moodustab kalandus siiski oluliselt suurema osa, sest lisaks kalurile on tööprotsessi kaasatud kogu kaluri leibkond. Viimaste aastatega on suurenenud ehitusettevõtete tegvus. Väiketootjaid on vallas ca kümme – OÜ Kihnu Puukoi tegeleb puidutoodete (suveniirid, mööbel jms) valmistamisega, ülejäänud on käsitöömeistrid.

Kihnu vallas on registreeritud 84 FIE-t ning 23 ettevõtet. FIEdest maksis 2016. aasta 11 kuu jooksul töötajate brutotöötasu üks füüsilisest isikust ettevõtja.

Joonis 3. Kihnu vallas registreeritud töötud 2010-2016 aastal

Kihnu vallas on töötuid Töötukassa andmete põhjal (20.01.2017. a. seisuga) 29 inimest. Viimase seitsme aasta andmete analüüsi põhjal (vt joonis 3) võib väita, et suveperioodil töötute arv väheneb kuni 9-ni ning talveperioodil ületab 30 inimese piiri. Viimaste aastate lõikes on kõikumine vähenenud.

1.4 Kihnu identiteet ja traditsiooniline elulaad

Kihnu kultuuriruum kujutab endast unikaalse kultuuripärandiga elanikkonna ja saarelise keskkonna ehedat sümbioosi, kus inimesed on ümbritsevast loodusest olemuslikult sõltuvad olnud ning aegade jooksul sellega kohanenud. Kohaliku kogukonna elatusviisid on vahetult seotud ümbritseva mere poolt kujundatud eripärase loodusega. Suhtelise eraldatuse tõttu ja tänu traditsioonilise kogukondliku eluviisi säilimisele on Kihnu saarest ja selle elanikkonnast kujunenud omapärane kultuuriruum, mis on ainulaadne Läänemere geograafilises lähiümbruses ja kaugemalgi. 2003. aastal kandis UNESCO Kihnu saare suulise ja vaimse kultuuripärandi nimekirja.

Küllaltki suure elanikkonnaga saarel on alati olnud **haritava maa nappus**. Seetõttu on meeste peamiseks tegevusalaks siin alati olnud **laevandus ja kalandus**. Põllumajandus on abitootmise rollis ning sellega tegelevad valdavalt naised. Viimastel aastakümnetel on tegevusaladest juurde tulnud turism.

Elu saarel on läbi ajaloo olnud küllaltki **kollektivistlik**. Peaaegu alati on saarel olnud ühine karja- ja heinamaa, põlde hariti suures ulatuses ühisnurmedena, ühendus saare ja mandri vahel, kalapüük ja laevandus tingisid inimeste olulist vastastikust sõltuvust ja üksteise abistamist ilma igakordse hüvitamiseta. Seda soodustasid saare elanike ammused ja tihedad sugulussidemed üksteisega ja valdavalt vastutulelik loomus.

Saarel ei ole olnud eriti rikkaid ega ka päris viletsaid peresid. Kõrvalekaldumised suurema sissetuleku poole tulenesid laevandusest ja kalandusest, kuid need polnud nii suured, et oleks põhjustanud elanikkonna eriti olulist diferentseerumist. Harjumus teatud üldise elatustasemega ning rahalise sissetuleku saamise ja realiseerimise piiratud võimalused on omakorda vähendanud huvi majandustegevuse intensiivistamise vastu eesmärgiga suurendada isiklikku sissetulekut. Suuremale ettevõtlusele on eelistatud elamist teatud kindlakskujunenud tavade kohaselt. Nii perede kui saare majandus tervikuna on ajalooliselt olnud tugeva **naturaalmajandusliku kallakuga**.

Kihnu suureks väärtuseks on siinsed **etnograafilised iseärasused**. Lisaks oma keelele kuuluvad nende hulka naiste kombat – igapäevane rahvariiete kandmine, rahvalike laulude laulmine ja mitmete muude tavade järgimine. Koos Kihnu looduse omapäraga moodustavad need juba ammust ajast hinnatud turismiressursi, mille kasutamine on viimasel aastakümnel võrreldes varasemaga mitmekordselt suurenenud. Seoses ettevõtluse arenguga ja mandriga ühenduse paranemisega on vaja edaspidi pöörata senisest suuremat tähelepanu selle ressursi säilimisele ja säästlikule kasutamisele.

1.5 Valitsemine, haldusvõime

Kihnu vald on üks Eesti omavalitsustest. Läbiviidava haldusreformi käigus on Kihnu Vallavolikogu poolt tehtud Vabariigi Valitsusele ettepanek lubada Kihnu vallal jätkata iseseisva omavalitsusüksusena.

Kihnu vallavolikogusse kuulub 9 liiget. Volikogus on moodustatud 1 komisjon: kultuurikomisjon. Kihnu vallavalitsuse struktuur koosneb 2-6 liikmest, hetkel on vallavalitsus neljaliikmeline. Kihnu vallal on osalus Kihnu Majanduse OÜ-s 15,9 %.

Valla hallatavad asutused on Kihnu Tervisekeskus, Kihnu Rahvamaja, Kihnu Muuseum, Kihnu Raamatukogu ja Kihnu Kool. Kihnu Vallavalitsuses töötab lisaks vallavanemale, abivallavanemale (0,5 ametikohta, ettevõtlus ja turism) ja vallasekretärile kaks nõunikku, pearaamatupidaja ja vanemraamatupidaja (0,5 ametikohta), ITK-spetsialist, sotsiaalametnik (0,7 ametikohta), aednik ja sadamakapten. Antud struktuuriga on tagatud KOV ülesannete täitmine Kihnu valla elanikele vajalikul määral ning valla objektid on hallatud rahuldaval tasemel. Ametnikud ja töötajad on erialase haridusega.

Kihnu vald oli 2010-2013 koondi kohaselt 215 omavalitsuste võimekuse tabelis 47. kohal. Haldusreformi käigus on Kihnu vald esitanud taotluse erandi kohaldamiseks. Taotlus on rahuldatud.

1.6 Koostöö ja välissuhted

Kihnu vald osaleb MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu ja MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu tegevuses aktiivse liikmena. Vald on osaline ka Pärnu Ühistranspordikeskus MTÜ-s. Kihnu Muuseum, SA Kihnu Kultuuriruum³ ja Kihnu Rahvamaja, on kanalid, mille kaudu teeb vald kultuurivaldkonnas koostööd erinevatel tasanditel nii kodu kui välismaal. Pärnumaa mereäärseid valdu seovad ühiselt korraldatavad sportmängud – rannamängud.

Tulenevalt saarelistest oludest osalevad Kihnu valla esindajad aktiivselt riiklike ülesannete (transport, tervishoiuteenused, päästeteenused) koordineerimisel, tehes konstruktiivset koostööd Pärnu Maavalitsuse, Terviseameti, Lääne-Eesti Päästkeskuse, Politsei- ja Piirivalveameti Lääne prefektuuri ning teiste riiklike struktuuridega, millel on ühisosa Kihnu vallaga.

Olulised partnerid Kihnu vallale on teised saarvallad ning ministeeriumid, mis toetavad saarte arengut. Välissuhtluse kontekstis tuleb keskenduda kanalitele, mis omavad otsest väljundit ja mõju Kihnu valla arenguvõimalustele.

³ Kihnu valla esindaja on SA Kihnu Kultuuriruumi põhikirja kohaselt sihtasutuse nõukogu liige

2 Arengukava täitmine 2012-2016

Olulisemad tulemused, mis saavutati Kihnu vallas aastatel 2012-2016 on järgmised:

- Tolmuvaba katte paigaldamine kohalikele teedele 2013, täiendavalt 2016
- Koolimaja soojustamine 2014
- Lasteaia ruumide ja rühmade arvu suurendamine 2012-2013
- Hambaravikabineti avamine 2012
- Valla kaevude rekonstrueerimine 2012
- Tänavavalgustuse täiendamine
- Vabatahtliku Kaitseliidu üksuse moodustamine
- Kiriku kellatorni, akende ja väravate renoveerimine 2012-2013
- Kiriku elektrisüsteemi renoveerimine 2015
- Kihnu kaunite kodude tunnustamine 2013
- Suaru sadama lossimiskai ja tankimiskai projekteerimine ja rekonstrueerimine 2013-2014, jätkub 2017
- Suaru sadama tehnosüsteemide projekteerimine 2013
- Lemsu küla sadamapiirkonna reoveepuhasti rajamine 2013
- Rahvamaja maaküttele viimine 2013
- Tervisekeskuse ümberehitus ja maaküttele viimine 2013
- Koolimaja maaküttele viimise ettevalmistamine 2013
- Kihnu Pärimuskooli loomine SA Kihnu Kultuuriruumi eestvedamisel 2013
- Kihnu Rahvamaja tuletõrje veevõtukoha rekonstrueerimine 2013
- Koolimaja maaküttele viimine ja radiaatorkütte väljaehitamine 2014
- Sadamahoone valmimine 2014
- Rahvamaja ehitusvigade likvideerimine (katuseaknad) 2014
- Suaru automaattankla valmimine 2015
- Hajaasustuse programmis osalemine
- Korrastatud on viidamajandus 2015-2016
- Vabatahtliku merepäästeüksuse moodustamine 2014
- Püsiv toetus Kihnu Pärimuskooli muusikaõppe rahastamisele Kihnu Kultuuriprogrammist 2014
- Suvised sadamaturu avamine 2015

- Ettevõtluskeskkonna edendamine (infokioski püstitamine, ettevõtluspäevad, ümarlauad) 2014-2016
- Sihtkohaturundus (ühise reklaambrošüüri valmimine, Kihnu valla ühisturundus rahvusvahelisel turismimesil Tourest, reklaamialases koostööprojektis „Kihnu tuba Sokos hotelligrupis ja raamatu 100 reasons to visit Estonia“ osalemine, kohaliku toidu propageerimine) 2014-2016
- Projekti “Unesco vaimse kultuuripärandi nimekirja kuuluvate omakultuuri piirkondade kultuuripärandi kasutamine turismi arendamisel“ ettevalmistamine 2015-2016
- Suaru sadama elektrivarustustööde teostamine ja tänavalgustuse rajamine 2015
- Jõujaam-Sadama tee rekonstrueerimine ja kergliiklustee ehitus 2015
- Kooli abihoone rekonstrueerimine hoiuruumideks 2015
- Suvise sadamaturu avamine 2015
- Ettevõtluskeskkonna edendamine (infokioski püstitamine, infopäevad, ümarlauad) 2014-2015
- Sihtkohaturundus (ühise reklaambrošüüri valmimine, Kihnu valla ühisturundus rahvusvahelisel turismimesil Tourest, reklaamialases koostööprojektis „Kihnu tuba ja raamatu 100 reasons to visit Estonia“ osalemine, kohaliku toidu propageerimine) 2014-2015
- Jõujaam-Sadama tee, kergliiklustee ja tänavalgustuse väljaehitamine 2015-2016
- Saarele on paigaldatud ELASA lairiba sidekaabel 2014
- Rahvamaja katuse rekonstrueerimine 2015
- Uue jääklassiga parvlaeva saabumine liinile 2015
- Kihnu saart ja turismiettevõtteid tutvustava infokandja valmimine 2015
- Tenniseväljaku katte rekonstrueerimine 2016
- Turuhoone ja mänguväljaku projekteerimine 2016
- Turuhoone ja mänguväljaku ehitus 2016 (jätkub 2017)
- Muuseumi abihoone projekteerimine 2016
- Sigatsuaru väikesadama planeerimine ja projekteerimine 2016
- Valla asutustele elektrigeneraatorite soetamine 2016

Valla arengukava eesmärkide täitmist on soodustanud Kihnu Regionaalprogrammi olemasolu perioodil 2007-2010 ja Väikesaarte programmi loomine 2011. aastal.

3 Valla hetkeolukord ja arengutaseme analüüs

3.1 Valdkondade hetkeolukord ja probleemid (arengu kitsaskohad)

Kavandamaks arendustegevust, on vajalik kaardistada hetkeolukord erinevate valdkondade lõikes. Peatükk toob välja haridust, kultuuri, majandust, taristut ja transporti, sotsiaalhoolekannet ja tervishoidu, avalikku korda ja turvalisust, keskkonda ning valla juhtimist ja kommunikatsiooni puudutava. Teemad on üle vaadanud vastavate valdkondade esindajad ning vallaametnikud. Iga valdkonna lõpus on välja toodud põhilised probleemid, mis vajavad tulevikus lahendamist.

3.1.1 Haridus

Kihnu kultuuri kestmise üheks tähtsaimaks alustalaks on kohalik kool, mis mängib olulist rolli protsessis, mille eesmärgiks on kindlustada kihnu keele ja kultuuri edasipüsimine ning areng. Kuna erinevatel põhjustel on paljudes kihnu peredes kihnu keel ja kombad unustusse vajumas, peab just kool olema see koht, kus kogukonna poolt antakse lastele edasi saarele omast traditsioonilist kultuuri.

Traditsiooniliselt on Kihnu saarel noored ja vanad koos elanud ning nooremate laste eest on hoolt kandnud eelkõige vanavanemad. Viimastel aastatel on olukord muutunud. 2001. aastal alustas esimest korda suveperioodil (juuni - august) laste suvine mängurühm, kus oli 10-15 last vanuses 3-6 aastat. Nende järgi vaatasid neli kasvatajat. 1. septembril 2006. aastal avati Kihnu saarel lasteaed, kus 2017. aastal käib 19 last, kes jagunevad kahe rühma vahel. Ruumid lasteaiale rajati kooli ruumiprogrammi arvelt. 2017. aastal töötab lasteaed kahe pedagoogilise haridusega lasteaiaõpetaja ja ühe õpetaja abiga. See näitab, et lasteaia käivitamine 2006. aastal oli õige samm. Lasteaia juurde on ehitatud mänguväljak. Paraku näitab laste arvu analüüs, et alates 01. september 2017 on lasteaias ca 10 last ning see väheneb. Laste arvu vähenemine tingib lasteaia töökorralduse muudatused.

Kihnu Kooli hoone on ehitatud 1972. aastal, rekonstrueeritud 1997. aastal. Suurimateks probleemideks on olnud hoone halb ehitustehniline seisukord ning vajadustele mittevastav ruumiprogramm (ruumide jaotus) nii kooli kui lasteaia osas. 2014. aastal rekonstrueeriti koolimaja välisseinte soojustus ning ehitati välja maaküttel põhinev radiaatorküttesüsteem. Sellega likvideeriti olukord, kus klasside ja koolimaja temperatuur ei vastanud normile. Seoses poiste käsitööõpetuse korraldamisega OÜ Kihnu Puukoi ruumides, on hetkel

lahendatud klassiruumide olemasolu. Tehniliste ruumide puudumise lahendab osaliselt ära koolimaja abihoone (end. katlamaja) rekonstrueerimine.

Kihnu Kool ühendab endas nii lasteaeda kui ka põhikooli. Kihnu Koolis õpib 01.01.2017 seisuga 28 õpilast (õppeaasta jooksul vahetas üks õpilane kooli), alusharidusrühmades 19 last. I klassi astus 2016. aastal viis õpilast. Aastaks 2024 on prognoositud õpilaste arvuks 34 (vaata tabel 1). Kihnu Koolis on 19 töötajat, neist pedagoogilisi töötajaid 14. Koolile on leitud IT-töötaja. Koolil on kehtiv arengukava. Koolis on 2016/2017 õppeaastal moodustatud neli klassikomplekti. Pedagoogide keskmine koormus on 0,6 ametikohta. Kooli õpetajatest pea kõik omavad kõrgharidust ja pedagoogilist ettevalmistust.

Klass/aasta	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23	23/24
I	5	10	3	7	0	2	3	0
II	5	5	10	3	7	0	2	3
III	5	5	5	10	3	7	0	2
IV	3	5	5	5	10	3	7	0
V	2	3	5	5	5	10	3	7
VI	3	2	3	5	5	5	10	3
VII	2	2	2	3	5	5	5	10
VIII	3	2	2	2	3	5	5	5
IX	1	3	2	2	2	3	5	5
KOKKU	29	37	37	42	40	40	40	35

Tabel 1. Õpilaste arvu prognoos aastate lõikes Kihnu Koolis

Tabelis 1 on toodud hetkel Kihnu Koolis õppivate laste arv ja prognoos järgnevate aastate lõikes. Käesoleval aastal (2016/2017) õpib koolis 28 õpilast (üks laps asus poole õppeaasta keskel teise kooli õppima). Iga järgneva aasta kohta on prognoos tehtud eelneva aasta ja Kihnus elavate laste põhjal, arvestusega, et esimesse klassi lähevad 7-aastased lapsed (elanikeregistri ja Kihnu Kooli direktori andmete põhjal).

Kihnu Kooli õpilastest ja lasteaia vanematest lastest pea kõik õpivad mõnd rahvapilli: akordioni, viiulit, lõõtsa või kitarr. Lisaks toimuvad folkbändide proovid. 2016/2017 õppeaastal on akordioniõpilasi 26, viiuliõpilasi 16, kitarrõpilasi 8, lõõtsaõpilasi hetkel ei ole (tegemist on tsükelõppega). Pilliõppe korraldamine toimub koostöös SA Kihnu Kultuuriruumiga. Iganädalase pilliõppe täienduseks toimub pillilaagreid ning võetakse osa folkloorifestivalidest. Seni on pilliõppe korraldamiseks vajalikud finantseeringud saadud läbi erinevate projektide. Alates 2014. aasta jaanuarist on SA Kihnu Kultuuriruumi eestvedamisel käivitatud erahuvikool, Kihnu Pärimuskool, mis koondab huvitegevuse ühte asutusse. Kihnu Pärimuskool loob võimaluse Kihnu valla pilliõpet puudutavat huvitegevust koordineeritult

arendada.

Probleemid

Lasteaed

- Vähene juurdekasv, mis tingib lasteaia töö pideva ümberkorraldamise.

Kool

- Puudub tugiõppe spetsialist;
- Koolimaja põranda ja vundamendi halb ehituslik olukord;
- Ebapraktiline ruumiprogramm;
- Koolispordiks vajalike rajatiste puudumine (koolimaja juures asuva palliväljaku ebasobiv kate), korraliku spordiväljaku puudumine (kergejõustik, sportmängud jm.);
- Kihnu Pärimuskooli muusikaõppe rahastamise sõltuvus Kultuuriprogrammist (projektipõhine rahastamine).

Kogukond

- Haridusteamaline tegevus (elukestva õppe süsteemi kujundamine) väljaspool kooli on koordineerimata.

3.1.2 Kultuur ja vaba aeg

Suhtelise eraldatuse tõttu ja seoses traditsioonilise kogukondliku eluviisi säilimisega on Kihnu saarest kujunenud omapärane kultuuriruum, mis on ainulaadne Läänemere lähiümbruses ja kaugemalgi. Kõige arhailisemad ja püsivamad traditsioonid avalduvad kihnu pulmakombestik, rahvakalendri tähtpäevade ja kirikupühade tähistamises. Eelkõige kihnu pulmatsükkel on loonud unikaalse raamistiku mitmesuguste kultuuripärandi elementide kestmiseks üle aja, mille hulgas on esiplaanil iidne kombestik, regivärsiline pulmalaul, pillilood ja traditsiooniline käsitöö.

Kihnlased on tavapäraselt elanud väiketaludes. Kihnu pere elatus põhiliselt kalapüügist, hülgeküttimisest ja meresõidust. Mehed veetsid nende kohustustega seoses palju aega kodust eemal. Naised olid peamised majapidamise, karjakasvatuse ja maaharimise eest hoolitsejad. Taluperenaise õlule langes samuti kohustus kasvatada lapsi ja lapselapsi, millega kaasnes ühtlasi vajadus ja võimalus anda edasi kogukonna pärimuslikke tõekspidamisi. Peamised

sõnalise, rituaalse ja usundilise traditsiooni kandjad on olnud läbi aegade naised. Mehed on iidsetest aegadest peale tegelenud meresõiduga, tuues koju kaasa uuendusi ja teadmisi kaugetelt meretagustelt maadelt. Mõned kihnu kultuuri elemendid, nagu tavandid ja käsitöö, on säilinud oma algsel kujul ja funktsioonis tänase päevani (naised kannavad triibulist kihnu kõrti ja värvilisi sitspõlli igapäevaste talituste juures). Teised kultuurielemendid, nagu laulud, tantsud ja muusika, on säilinud osalt oma algsel kujul, osalt uues olukorras ning funktsioonis.

Samas on elukorralduses toimunud ka palju muutuseid. Oma koha on igapäevaelus leidnud massimeedia (internet, TV, raadio). Seoses haridustaseme tõusuga on avardunud kihnlaste maailmapilt. Inimeste vaimsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamine on oluline osa konkurentsivõimelise elukeskkonna loomisel, kohaidentiteedi hoidmisel ja elanikkonna ühtekuuluvustunde püsimisel.

2003. aastal kandis UNESCO Kihnu saare kultuuriruumi suulise ja vaimse kultuuripärandi nimekirja. UNESCO ehk Ühinenud Rahvaste Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon on üks ÜRO 16. eriorganisatsioonist. Eesti võeti UNESCO liikmeks 14. oktoobril 1991. UNESCO üheks põhiliseks ülesandeks on maailma vaimse ja füüsilise pärandi väärtustamine. Vaimse kultuuripärandi kaitse tähendab eelkõige selle elujõulisuse tagamist - väärtustamist ja püsimist elavas kasutuses. Kihnu kultuuripärandi säilimise ja väärtustamise kindlustamiseks on loodud riiklikult finantseeritav SA Kihnu Kultuuriruum. Sihtasutuse eesmärk on taaselustada ja hoida kihnu kultuuriruumile omaseid kultuuritraditsioone, kombeid ja tavasid. Selleks on soetatud ka talukoht, mis on kavas arendada pärimuskultuurikeskuseks, pakkudes kihnu kultuurist osasaamiseks käega katsutavaid võimalusi. Järjekindel pilliõppe-alane tegevus on tekitanud harukordse olukorra, kus peaaegu kõik Kihnu Kooli õpilased oskavad mängida vähemalt ühte rahvamuusikapilli. SA Kihnu Kultuuriruumi tegevusi täiendab SA Kihnu Kultuuri Instituut, kes on olulise panuse andnud kihnukeelse kirjanduse, s.h õppetegevuseks vajaliku kirjanduse, väljaandmiseks ning käivitanud kihnukeelsed uudised Eesti Rahvusringhäälingus. Lisaks korraldab SA Kihnu Kultuuri Instituut Pärnus mandrikihnlaste kokkusaamisi, et kihnu kultuur, sh keel ei ununeks.

Valla kultuuriasutused

Kihnus tegutsevad praegu valla kultuuriasutustena Kihnu Rahvamaja, Kihnu Raamatukogu ja Kihnu Muuseum.

Kihnu Rahvamaja on avatud kõigil tööpäevadel, seoses üritustega ka muul ajal. Samas majas asuvad ka raamatukogu, avalik internetipunkt ja vallavalitsus. Rahvamajas on mitmesugused võimalused kultuuri- ja huvitegevuseks. Võimalus on tegutseda huviringidel, toimuvad kooli kehalise kasvatuse tunnid ja treeningud, õpilaste bändiproovid. Lisaks tähistatakse kalendritähtpäevi, tegeldakse tervisespordiga ning toimuvad üritused, millest võtavad osa peamiselt kihnlased.

Suveperioodil on rahvamaja ka arvukate külaliste päralt – maja uudistavad ekskursioonigrupid ja üksikuristid, toimub laagreid ning suvepäevi. Suvel on kultuuriprogrammiga sisustatud pea kõik nädalalõpud ning üritusi toimub ka nädala sees. Lisaks tantsuõhtutele saab näha teatrietendusi ja kontserte ning näituseid.

Rahvamaja korraldatavad suuremad üritused on uusaastapidu, naistepäeva pidu, emadepäev, jaanipäev, Kihnu-Ruhnu mängud, *Kihnu Tansu Päe*, suvelõpupidu ja jõuluüritused. Rahvamaja organiseerib ka väljasõite folkloori-, spordi- ja vabaajaüritustele (Nt Baltica, Saarte Folklooripäevad, mitmesugused festivalid, Rannamängud, Türi lillelaat).

Rahvamajas töötab alates 2015. aastast juhataja (1,0 ametikoht) ja 1 perenaine (1,0 ametikohta).

Kihnu Raamatukogul on ca 106 lugejat ning raamatufondis 8000 eksemplari. Audio-visuaalkogus on – 960 videofilmi (sh ka Kihnu teemalistel filmidel), millest 150 on DVD-l. Raamatukogus korraldatakse üldhariduslike õppefilmide vaatamist ja näitusi. 2003 aastal liitus Kihnu Raamatukogu veebiraamatukoguprogrammiga URRAM. 2013 aasta septembris liitus raamatukogu täiendatud raamatukogu programmiga U3. Kogu raamatufond on kantud elektroonilisse kataloogi, teavikute ja perioodika laenutus toimub elektrooniliselt. Põhisuundadeks on raamatufondi täiustamine, taastamine ja uute teavikute muretsemine. Kihnu Raamatukogu põhiteenused on teavikute kohapeal kasutamine ja kojulaenutus ning avalikule teabele üldkasutatava andmesidevõrgu kaudu juurdepääsu võimaldamine. Raamatukogu põhiteenused on tasuta. Avalik internetipunkt (AIP) on avatud küllastajatele raamatukoguga samadel kellaaegadel. Infotehnoloogiline töökeskkond on välja renditud, küllastajate kasutuses on viis arvutit, printimise ja koopiategemise võimalus. 2008. a. sügisest renditati välja kogu maja hõlmav avalik WIFI leviala. 2010. a. on võimalik kasutada SKYPE-i. Raamatukogus on üks töötaja (alates 2015. aasta september 0,4 ametikohta

aastaringelt).

Kihnu Muuseumi esimene ja kõige olulisem ülesanne on Kihnu kultuuripärandi kogumine ja säilitamine tulevastele põlvkondadele. Täielikult amortiseerunud vana koolimaja rekonstrueeriti 2009. aastal nõuetele vastavaks muuseumiks, kus on 260 m² ekspositsioonipinda, aga kahjuks ainult 73 m² hoidlate pinda. Kogude täiendamiseks tehakse välitöid Kihnu taludes, korraldatakse kogumiskampaaniaid ja tutvutakse teiste Eesti mäluastuste andmebaasidega, et täiendada pidevalt Kihnu bibliograafiat.

Kultuuriväärtuslikud kogud loovad võimaluse ja panevad kohustuse teadmisi vahendada ja maailmaga suhelda. UNESCO poolt tunnustatud Kihnu pärimust tutvustatakse näituste ja trükiste abil ning folkloorikontsertide, muuseumitundide, töötubade ja giiditeenuse pakkumise kaudu. Muuseum juhendab nii põhikooli õpilaste kui gümnasistide Kihnu ainelisi uurimustöid.

Kihnu pärimuskultuuriga seotud ja traditsioonilise eluviisi osaks olevatest üritustest korraldatakse neljapäeviti *üläljõstmisi* (et käsitöö ja jutuvestmisoskus oleks igapäevaelu osa), kalendritähtpäevade tähistamist (küünlapäev, ülestõusmispühad, lastekaitsepäev, mihklipäev ja nigulapäev), talguid, mälestusõhtuid (oluliste kihnlaste sünni- ja surma-aastapäevade meelespidamiseks).

Muuseum organiseerib kihnlastele ka väljasõite teistesse Eesti muuseumidesse (2016.a käisime Heimtali Muuseumis). Kihnu Muuseum on Eesti Rahvarõiva ja Käsitöö Liidu liige ja võtab osa liidu korraldatud laatadest (näiteks iga-aastane käsitöö-ala suursündmus Mardilaat) konkurssidest ning näitustest. Kihnu Pärimuskooli viiuli- ja kitarriõpetuse ning Kihnu Kooli kihnu tantsu tunnid toimuvad muuseumis.

Kihnu Muuseumil on arvestatava käibega oma pood, mis võimaldab Kihnu käsitöölistel realiseerida oma toodangut, levitada Kihnu teemalisi trükiseid ning muuseumil täiendavat omatulu teenida. Muuseum on avatud aastaringelt. Külastajaid oli 2016.a üle 10 000. Kihnu Muuseumis on kaks töötajat: täiskoormusega juhataja ja perenaine, kes talveperioodil töötab poole koormusega.

Sport Kihnus

Kehakultuuri ja tervisespordiga tegelemiseks on võimalused rahvamaja saalis (võrkpall, tennis, võimlemine) ja tehnokeskuse jõusaalis. Valminud on tennise- ja rulluisuväljak. Asutatud on MTÜ Kihnu Spordiselts, mille tegevus on kahjuks seiskunud. Erinevate ürituste korraldamise ja koordineerimisega tegeleb Kihnu Rahvamaja. Tähtsamad sündmused, kus

tervisesportlased ennast proovile panna saavad, on tervispäev – Kihnu Kõegõ Kangõmad, Kihnu Jooks, Rannamängud, Jüriööjooks ja Männäkäbä maraton. Tervisespordiga tegeleb Kihnus järjest suurem ring inimesi.

Kihnu kirik ja kalmistu

Kihnu õigeusu kirik asub Linaküla külas. Kirik on arhitektuurimälestis. Kirikuhoone vajab investeeringuid ehitustehnilise seisundi parandamiseks. Kogudus on 2010. aastal tellinud ja ka aasta lõpul kätte saanud muinsuskaitse eritingimused ja restaureerimise projekti. Restaureeritud on kiriku torn, aknad, uks ja värav. Vajalik on leida vahendid projekti edasiseks teostamiseks.

Kalmistut hoiavad korras omaksed ning valla aednikud. Kalmistu maa-ala täppismõõdistamine on teostatud. Vaja on kalmistu haldamine viia vastavusse kalmistuseadusega.

Probleemid kultuuri ja spordi valdkonnas

Kihnu rahvamaja:

- Vajab täiendavaid investeeringuid ehitusvigade parandamiseks ja funktsionaalsuse suurendamiseks;
- Puudus on huviringide juhtidest, kes tegeleksid huviliste juhtimisega, inimeste teavitamise, motiveerimise ja kaasamisega;
- Kihnu inimeste vähene aktiivsus ühistegemistes, huviringides ja rahvaüritustel osalemisel;
- Puudub koht väliürituste ja rahvapidade nagu jaanipäevad, laulupäevad jms läbiviimiseks.

Kihnu muuseum

- Kihnu Muuseumil puudub hoidla suuremõõtmeliste museaalide hoidmiseks (nt põllutööriistad, regi, hobuvanker jne);
- Puudub giid-pedagoogi ametikoht. Eriti teravalt annab see tunda suveperioodil. Talveperioodil oleks giid-pedagoogi tööks haridusprogrammi läbiviimine Kihnu jt koolide õpilastele valikainena, samuti teadustöö korraldamine ja kihnu kultuuri uurijate metoodiline nõustamine.

Kihnu kirik:

- Kirikus puudub valvesignalisatsioon;
- Tehnosüsteemid vajavad rekonstrueerimist;
- Kiriklike kommete tähtsuse vähenemine kogukonnas;
- Kiriku laulu ei ole jäädvustatud ja tulevastel põlvedel puudub algmaterjal, mille põhjal traditsiooni edasi kanda.

Kehakultuur:

- Puudub polüfunktsionaalne spordiväljak tervisespordi harrastamiseks ning seeläbi võimalus elanikkonna füüsilise aktiivsuse tõstmiseks.

Rahvakultuuri üldised probleemid:

- Puudub ühtne pärimuskultuuri õppekeskus, mis võimaldaks erinevate kihnu kultuuritraditsioonide praktiseerimist tänapäeval;
- Kalendritähtpäevade traditsiooniline tähistamine on vähenenud;
- Kihnu pulm kui traditsioone koondav nähtus on hävimisohus;
- Kohalike kiriklike kommete kadumine;
- Traditsioonilise töökultuuri hääbumine;
- Põlvkondade vahelise sideme nõrgenemine kaasaegses külaühiskonnas;
- Noorte ettevõtlike ja aktiivsete eestvedajate vähesus.

3.1.3 Majandustegevus**Tööhõive**

Ametlikult on Kihnu saarel suhteliselt väike tööpuudus. 20.01.2017. a. seisuga oli Töötukassa andmete põhjal registreeritud töötute arv 29 inimest, mis väheneb suvekuudel. Sotsiaalametniku andmeil võib aga tegelikult arvestada ligikaudu kolmandiku lisandumisega, kuna kõik töötud ei ole ennast registreerinud.

Kihnu elanikkond	15-74 aastat (tööealised)		
2017	M	N	KOKKU tööealisi
Lemsi	82	72	154
Linaküla	70	67	137
Rootsiküla	54	57	111
Sääreküla	86	72	158
Kokku	299	271	570

Tabel 2. Tööealise rahvastiku jagunemine külade kaupa (Rahvastikuregistri andmed seisuga 01.01.2017)

Tööealisi on Kihnus vastavalt Rahvastikuregistri andmetele 570 (vt tabel 2). Kihnus on struktuurne tööpuudus, s.t. et kuigi saarel on puudus erinevate erialade oskustöölised, on saarel küllalt palju töötuid, kelle oskused ja kvalifikatsioon ei vasta praegusele nõudlusele. Ettevõtluses võib täheldada ebakindlust uute teenuste pakkumisel, eriti turismisektoris.

Probleemid ettevõtluses:

- Madala lisandväärtusega tegevusalade domineerimine;
- Hooajalisus;
- Kvalifitseeritud tööjõu puudus ja oskusteabe nappus;
- Piiratud turg ja kaugus suurtest keskustest ehk nn. välisturu kaugus;
- Regulaarse ühenduse sõltuvus ilmastikuoludest;
- Loodusressursside nappus;
- Ebapiisav taristu;
- Ettevõtluseks sobivate ruumide puudus;
- Kõrge maksukoormus;
- Kinnisvara kõrge hind;
- Uute äriideede/lahenduste puudus.

Kalandus

Traditsiooniliselt on Kihnu saare põhiline sissetulekuallikas olnud kalapüük. Kevadine kalapüük algab aprilli lõpus või mai alguses kakuamiräime püügiga, mis kestab jaanipäevani. Saak müüakse piirkonna kokkuostjatele. Juuli keskpaigast septembri alguseni kestab õnge- ja võrgupüük. Sügisest püüki Pärnu lahel alustatakse oktoobris, see kestab jää tekkimiseni. Talvel püütakse kala jää alt kevadise jäälagunemiseni. Kalapüüki reguleerib kalapüügieeskiri, mis seab piirangud traditsioonilisele elatusallikale.

Tulevikusuundumustest on olulisel kohal kalapüügitraditsioonide jätkumine ja tugevnemine. Kavas on taas tegelema hakata ka hülgepüügiga. Selleks, et traditsiooniline kalapüük Kihnu saarel saaks jätkuda, on kavas toetada Kihnu saare elanikele seatud püügipiirangute vähendamist ning investeerida kalasadama ja lautrikohtade seisukorra parandamisse. Samuti on kavas suurendada kalurite omavahelist koostööd.

Probleemid kalanduses:

- Väike osa kalapüügist saadavast tulust jääb Kihnu saarele;
- Kalasadama ja lautrikohtade halb seisukord;
- Kalapüügipiirangud;
- Vähe kalandust toetavaid teenuseid saarel;
- Kalurkonna vähene huvi ja teadlikkus tegevuste mitmekesistamiseks;
- Seadusandluse vähene paindlikus kalapüügiõiguse kasutusse andmisel;
- Puuduvad lisavõimalused elatise teenimiseks väljaspool kalapüügi hooaega.

Turism

Kihnu pärandkultuur, saareline eraldatud ja mitmekesine loodus on ressursiks puhkemajanduse ja turismi arendamisel. Põhiline turismihooaeg on maist septembrini.

Turism on kalanduse kõrval Kihnu elanike teiseks väga oluliseks sissetulekuallikaks. Saarele korraldatakse gruppiturismi väljasõite, mille raames tutvustatakse saare vaatamisväärsusi. Saare elanikud pakuvad giiditeenust ja mitmesuguste suveniiride, eriti käsitööesemete müüki. Suvel on turistidel võimalik ööbida turismitaludes ja kämpingutes. Saarel on suvel ca 18 majutusk kohta (ca. 280 voodikohta), millele lisanduvad telkimise võimalused. Hooajavälisel

perioodil on majutus võimalik 7 majutusasutuses.

Turistide poolt kasutatavaim taristu on teed. Olulisematest teedest on aga pindamata just saare lõunapoolsed teed, mis viivad tuletorni. Seetõttu on need teed kuival ajal küllalt tolmused ja arvestades hooajalist kasutusintensiivsust, on neil liiklemine eriti ebamugav just jalakäijatele ja jalgratturitele. Kruusateed kipuvad sagedamini auklikuks muutuma ning seeõttu transpordivahendeid lõhkuma.

Probleemid turismis:

- Loodusväärtuste ja osaliselt pärandkultuuri potentsiaali vähene kasutus turismitoodete ja -teenuste väljaarendamisel;
- Regulaarse ühenduse sõltuvus ilmastikuoludest;
- Avaliku turismitaristu puudulikkus;
- Turismiattraksioonide vähene väljaarendatus;
- Aastaringsete majutus- ja toitlustuskohtade puudus;
- Turismi hooajalisus;
- Kvalifitseeritud tööjõu puudus;
- Tuletornini viivad teed on mustkatte alla viimata.

Põllumajandus

Põlluharimine ja loomakasvatus on Kihnu põlised elatusalad. Hoolimata maade madalast viljakusest on see läbi aegade jätkunud, kuid mitte samas mahus, mis aastakümneid tagasi.

2006 aastal loodi vallaosalusega Kihnu Majanduse osaühing, mille põhitegevuseks on põllumajanduslik abitootmine. Taotletud on maastikuilme taastamiseks ja säilitamiseks toetusi. Soetatud on põllumajandus- ja maastikuhooldustehnikat. Kihnu Majanduse osaühingu poolt on hooldamisel ca 200 ha maad. Osaühingul on 2016. aasta lõpu seisuga 102 veist ja 20 lammast.

Kuigi põllumaadel ja rohumaadel peaks toodetama põllumajandussaadusi, on Kihnu põllumajandusmaa massiivid rentaabliks tootmiseks liiga väikesed, seetõttu tõuseb põllumajandusliku tegevuse eesmärkides tähtsale kohale ka maastikumustri säilitamine. Lisaks Kihnu Majanduse osaühingule on saarel teisigi loomapidajaid, kelle tegevus aitab

samuti kaasa ranna- ja puisniitude taastamisele. Koos osaühingu loomadega on Kihnu saarel ca 130 veist ja ca 320 lammast, lisaks üksikud lehmad, hobused ja kitsed.

Olulises osas on välja arendatud tehnokeskus, kuhu on rajatud ruumid masinate hooldamiseks ja hoidmiseks. Metsandusest traditsioonilises mõttes Kihnus rääkida ei saa. Metsadel on pigem kaitsefunktsioon.

Probleemid põllumajanduses:

- Spetsiifilise põllumajandustehnika puudumine või vananemine;
- Tehnika hoidmiseks, loomade ületalve pidamiseks ning puistematerjali paigutamiseks vajalike ruumide puudumine;
- Majanduslikult tasuv põllumajanduslik suurtootmine ei ole saarel võimalik;
- Väheviljakad mullad;
- Vähe põllumaad ning väikesed põllud;
- Traditsioonilise maastikumustri hävimine (karjamaade ja puisniitude võsastumine).

3.1.4 Taristu ja transport

Teed

Riigile kuuluvaid teid on saarel 14,5 km ja vallateid ca 30 km. Mustkatte all on 14 km riigiteid ja ca 11 km kohalikke teid. Lisaks on palju metsateid, mida kasutatakse nii jalgsi kui ka liiklusrasvaga läbimiseks, kuid mida teeregister ei kajasta.

Teehooldustöid teostab saarel Kihnu Majanduse OÜ. Suvekuudel toimub kruusateede hõõveldamine/tasandamine-profileerimine ning talvel lumetõrje. Probleemiks on teeäärte võsastumine ning ekstreemsemate lumeoludega talvedel lumetõrje teostamine kuna puudub vastava võimekusega masinapark ja tehnika.

Hetkel puuduvad Kihnus täielikult jalgratta- ja kõnniteed, v.a sadamaalal. Vanasti teede kõrval looklenud jalakäijate rajad on rohtukasvanud, sest kõik liiklejad kasutavad pinnatud teid. Seoses autoliikluse järjest intensiivsemaks muutumisega, teiselt poolt rattaturismi arengu ning turistide arvu kasvuga, tuleb kaaluda teel liiklemise ohutumaks muutmist. Seda tuleb teha kas jalakäijatele mõeldud teelõikude rajamise või näiteks tänavavalgustuse rajamise kaudu.

Sadamad ja laevaliiklus

Saare ainus sadam on Suaru sadam⁴. Lisaks on veel Sigatsuaru väikesadam ja lautrid ehk looduslikud randumiskohad paatidele. Neist olulisemad on Suarõninä, Silmininä, Laobaninä, Külaaluse ja Pitkänä.

Riigile kuuluvas sadamaosas on vajalik rekonstrueerida muul ning ehitada sadama akvatooriumi kaitseks lainemurdja, sest väline lainetus mõjutab sadama akvatooriumis toimuvat laevaliiklust. Vallale kuuluvas sadamaosas on vaja jätkata ehitusprojekti järgsete tööde elluviimist. Kaluritele kuuluv sadama osa vajab rekonstrueerimist ja edasiarendamist. 2016. aastal esitas vald sadamapiirkonna ja selle infrastruktuuri arendamiseks munitsipaliseerimise taotluse Printsisaare osas. Sadamaala kavandamine ning väljaehitamine parandab oluliselt sadama väljanägemist ning pakutava sadamateenuse kvaliteeti. Korras sadam on eelduseks sadama külastajate arvu kasvuks.

2014. a sügisest sai osaliselt valmis Suaru sadama tankla- ja lossimiskai rekonstrueerimine ning Jõujaam-Sadama tee all olevate kanalisatsiooni- ja veetrasside väljaehitamine. 2015. aastal valmis Suaru sadama automaattankla. 2016. a ehitati lõpuni välja Jõujaam-Sadama tee, kergliiklustee ja tänavavalgustus ning alustati Suaru sadama turuhoone ja mänguväljaku ehitustöödega. Valminud on tankla ning sadamahoone. Riigisadamas on kavandamisel kaide kohandamised jääklassiga laeva jaoks. 2015. aasta oktoobrist alates kasutatakse mandri ja saare vahelise ühenduse pidamiseks jääklassiga reisiparvlaev „Kihnu Virve“. Vajadusel saab talvekuudel eriolukordades kasutada ka hõljukit, mis vajab sadamasse väljaehitatud maabumisplatsi koos kaldteega.

Kalurite töötingimuste parandamiseks tuleb investeerida kalasadamasse (eelkõige lossimiskai mõistes) ja lautrikohtade korrastamisse (eelkõige Sigatsuaru väikesadamade väljaehitamine). Suaru sadamaala väljaarendamine koos Printsisaare kasutuselevõttuga on eelduseks kohaliku ettevõtluse elavnemisele.

Lennuväli ja ühistransport

Lennuväli on sadama kõrval olnud üks tähtsamaid transpordirajatisi Kihnus. Enne jääklassiga parvlaeva valmimist toimus talvisel ajal lennuvälja kaudu põhiline ühendus mandri ja saare

⁴Käesolevas arengukavas hõlmab Suaru sadama mõiste kogu sadamaala - nii riigi omandis olevat Kihnu sadamat, valla omandis olevat Suaru sadamat, eraomandis olevat Kalurite sadamat kui ka perspektiivset jahi- või väikelaevade sadamat, mis on võimalik välja arendada olemasoleva akvatooriumi sees paiknevast maaribast.

vahel. Lisaks kasutati vajadusel ka hõljukit. Ekstreemsemate külmaoludega talvede puhul võib säilida vajadus lennukiga ühenduse pidamiseks. Lennuvälja kasutatakse hetkel ka helikopteri maandumisplatsina hädasoliija transportimiseks saarelt mandrile.

Ohutu lennuliikluse tagamiseks on vajalikud investeeringud lennuvälja taristusse - korrastada drenaaž ja plastikkatte alune pinnas, ehitada välja nõuetekohane helikopteri maandumisplats meditsiinilendude toimumiseks. Kihnu lennuväljakut kasutas 2011. aastal 2257 ja 2012. aastal 2474 reisijat.

Ühistransport saarel hetkel puudub. Munalaiu-Pärnu vaheline ühistranspordiühendus on teinud kvalitiivse hüppe alates 2015. aastast koos uue parvlaeva liinile tulekuga ning alates sellest ajast on võimalik igale laevale ning igalt laevalt pääseda maakonnakeskusesse ühistranspordiga.

Energeetika ja side

Kihnu saare elektrivarustus toimub Kihnu väina põhja paigaldatud kaabelülekanaliiniga, mis tuleb saarele Tõstamaa alajaamast. Seega on kihnlaste kogu elektrienergiaga varustus sõltuvuses antud liini toimimisest. Vaja on leida alternatiivseid võimalusi energiaga varustatuse osas ning koostada analüüs, millised meetmed annaksid Kihnu saarele võimalikult suure energeetilise sõltumatuse.

Kihnu valla asutused kasutavad ruumide kütmiseks maasoojusenergiat põhinevaid lahendusi. Kodumajapidamistes kasutatakse kütteks põhiliselt tahkeid kütuseid, lisaks mõningal määral elektrienergiat põhinevaid õhk- ja maasoojuspumpasid.

Elektriturseaduse tähenduses on taastuvad energiaallikad vesi, tuul, päike, laine, tõus-mõõn, maasoojus, prügilagaas, heitvee puhastamisel eralduv gaas, biogaas ja biomass. Eesti „Energiamajanduse riikliku arengukava aastani 2020“ üks eesmärgi on, et Eesti elanike elektrivarustus ja –tarbimine on muutunud säästlikumaks.

Kihnu valla saarelise paiknemise tõttu Liivi lahes on tuuleressurss kui taastuv energiaallikas olemas, kuid kaalumata on selle kasutamisega kaasnevad mõjud. Koostatud on Pärnu maakonna tuulenergeetika teemaplaneering. Antud planeeringuga seoses on Kihnu vald jäänud seisukohale, et koostatava teemaplaneeringuga tuuleparke valla territooriumile mitte

kavandada, kuna Kihnu saar kuulub väärtuslike maastike nimekirja ning tuulegeneraatorite ja mobiilside mastide ehitamine väärtuslikele maastikele on üldjuhul keelatud.

Avameretuulepargi rajamine võimaldaks teoreetiliselt parandada Kihnu valla elektrienergiaga varustuskindlust, kui see on ühendatud saare elektrivõrguga. Avamerele paigaldatavad tuulikud on samas sedavõrd massiivsed olulise ruumilise mõjuga objektid, mistõttu tuleb uurida tuulikute paigaldamisega kaasnevaid mõjusid inimeste tervisele, looduskeskkonnale kui ka ümbritsevale elukeskkonnale, s.h uurida mõju Kihnu saare sotsiaalmajanduslikule olukorrale. Koostamisel on Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering, mille kohaselt on kavandatud avameretuulepargid Kihnu saarest 10 km kaugusele lõuna- ja edelasuunas. Siinkohal tuleb märkida, et Kihnu läänerannik ja lõunatipp kuuluvad silmapaistvalt ilusa vaatega kohtade hulka ning alade näol on tegemist oluliste kalapüügikohtadega.

Kihnu on kaetud Elioni telefonivõrguga. Mobiilside levi saarel on teatud aladel nõrk. Kohati on puudulik ka andmesidelevi. Kihnu on paigaldatud Estwin projekti raames fiiberoptiline kaabel, mis paraku paikneb asustusest eemal ning on ühendatud ainult mobiilimastiga.

Kaalumata on päikeseenergia kasutamise võimalused Kihnu saarel.

Probleemid (arengu kitsaskohad) taristu ja transpordi osas:

- Aastaringse stabiilse laevaühenduse puudumine mandriga – laev on tundlik sügistormide suhtes;
- Ebapiisav teehoiutööde teostamise masinapark;
- Kalasadama ja lautrikohtade kehv seisukord;
- Suaru sadama-ala ei ole lõplikult välja arendatud – puudub korralik väikelaevade kai, akvatoorium on lainetusele avatud, puuduvad korralikud kala lossimistingimused, puuduvad kalurite paatide hoiustamis- ning hooldustingimused, väljaarendamata on Printsisaar;
- Puudulik sadama taristu – sadama varustuse, s.h turvavarustuse hoiustamise ruum;
- Internetiühenduse kiirus ei vasta kohati vajadustele;
- Lennuvälja rajakatte kehv seisukord;
- Puudub nõuetele vastav helikopteri maandumisplats;
- Taastuvenergiallikate vähene kasutamine;

- Meretuuleparkide mõju keskkonnale ja inimestele ei ole piisavalt uuritud;
- Alternatiivide puudumine elektriühenduse katkemisel;
- Pindamistehnika keeruline logistika saarele tööde teostmise ajal;
- Tuletõrje veevõtukohti ei ole piisavalt ning olemasolevad ei vasta nõuetele.

3.1.5 Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

Tervishoid

Sotsiaalvaldkonna üks olulisemaid teemasid on perearstiteenuse osutamine saarel. Perearsti koha täitmine ja teenuse osutamiseks vajalike tingimuste loomisele toetustega kaasaaitamine on vallavalitsusele aktuaalne teema. Endine haigla hoone on rekonstrueeritud tervisekeskuseks. Sellega seoses on paranenud perearsti vastuvõtutingimused, ehitatud ruumid hambaravi kabineti, päevakeskuse ja kiirabi tarbeks.

Tervishoiuvaldkonnas on oluline kvalifitseeritud meditsiinipersonali olemasolu saarel. Hetkel on Kihnus olemas perearst, kes teenindab Kihnu valla eraldiseisvat nimistut. Koostöös Terviseameti ja Haigekassaga on vajalik tagada kohaliku perearstinimistu säilimine. Riiklikul tasandil sisse viidud erisused väikesaarte perearsti nimistute teenindamisel on vajalik säilitada. Saarel on hambaarsti teenuse osutamise võimalus tervisekeskuses väljaehitatud hambaravikabinetis. Hambaraviteenuse olemasolu saarel lihtsustab eakate ja laste regulaarset hammaste kontrolli. Ilma selleta tuleks kihnlastel hambaravi saamiseks Pärnu linna sõita, mistõttu jäävad paljudel saare elanikel hambad regulaarselt kontrollimata.

Kihnus korraldatakse üks kord aastas perearsti ja pereõe eestvedamisel Tervisepäevi, mille raames kutsutakse saarele eriarste. See tagab paiksetele patsientidele piisava pääsu eriarstide vastuvõtule. Lisaks teeb igal teisel kuul vastuvõtte ka ortopeed ning mõned korrad aastas veresoontekirurg. Taoliste ürituste korraldamist tuleb jätkata. Kihnu saarel on võimalik kasutada ka haruapteegiteenuseid. Seda aga ainult koos kohapealse perearstiga. Kui lõpetab perearst, lõpetab tegevuse ka apteek. Digiretseptiga väljastatavaid ravimeid pole võimalik elanikel soetada proviisori ja vastava programmi puudumise tõttu.

Erakorraline abi

Saarelisusest tingituna peab elanikele olema tagatud kiire transport mandrile erakorralise meditsiiniabi osutamiseks või erakorralise abi osutaja transportimiseks saarele. Kihnu saarel on 2011. aastal pilootprojektina käivitatud esmaabi andmise süsteem kahe 2-liikmelise brigaadi näol, mille koolituse ja varustatuse tagab Põhja-Eesti Regionaalhaigla. Ülevedu vajavate juhtumite korral transporditakse abivajaja navigatsiooniperioodil üldjuhul praami abil Munalaiu sadamasse, kuhu Pärnu haigla kiirabi vastu tuleb. Elule ohtlike väljakutsete puhul tellitakse saarele helikopter, kuid ka sellisel juhul sõltub kiire abi tulek ilmastikust ja kopteri hõivatusel seoses muude ülesannetega.

Selleks, et abivajaja saarelt kiiresti mandrile toimetada, tuleb saarel tagada valmisolek haige transpordiks mandrile ja ladus infovahetus ning koostöö erinevate osapoolte vahel. Selleks on koostöös riigiga välja töötatud võimalused erakorralise meditsiiniabi osutamiseks väikesaartel. Efektivsemaks esmaabi teenuse pakkumiseks tuleb teostada riigi kaasabil vajaminevad investeeringud (nt. soetada hõljuk, kiirpaat, rajada kopteri maandumisplats, korrastada lennuvälja maandumistrada jms.). Siiani on puudunud vastava sisustusega ruum, kus esmaabibrigaadil oleks võimalik haiget helikopteri saabumiseni hoida ja jälgida. 2013. aastal teostatud ümberehituste käigus on tervisekeskuse ruumidesse ehitatud nn. kiirabiruum, mida kasutatakse nii erakorralise arstiabi andmiseks kui ka perearsti praktilise protseduuride toana.

Noorsootöö korraldamine

Kihnu noortel ei ole vaba aja sisustamiseks kõiki huvigruppe rahuldavaid võimalusi. Eelnevatel aastatel on küll rajatud noorte poolt hästi vastu võetud spordirajatise (näiteks tenniselplats ja rulaplat), kuid selles suunas tuleb kindlasti edasi liikuda ning tegeleda tervislike eluviiside propageerimisega. Lisaks sporditegemise võimalustele on vaja lihtsalt noorte kooskäimise kohta. Üheks lahenduseks oleks Kihnu Noortekeskuse rajamine, kus pakutakse erinevaid vaba aja veetmise võimalusi (lauatennis, piljard, internet, lauamängud, noorte ümarlaud), samuti oleks see lihtsalt noorte kogunemise ja suhtlemise kohaks. Noortele võiks pakkuda praktilist õpet (õppimine läbi tegevuse), kuid puudub vastav eestvedaja. Koolis töötab õpilasomavalitsus. Paljud õpilased on ühinenud noorteühinguga Eesti 4H.

Saarelisusest tingitud erisused hariduse omandamisel

Peale põhikooli lõpetamist Kihnus suunduvad noored edasise hariduse omandamiseks mandrile. Probleemiks on õpilaste majutamine, sest eluaseme üürimine mandril võib käia üle jõu. Ühe lahendusena on päevakorras olnud koostöös Pärnu Maavalitsuse ja Pärnumaa valdadega luua maakonna vajadusi rahuldav õpilaskodu Pärnu linna. See kavatsus ei ole teiste omavalitsuste poolehoidu leidnud ning Kihnu vallale üksinda ülevalpidamiseks käib selline hoone üle jõu. Kuniks koostööpartnerite leidmiseni tuleb toetada toimetulekuraskustega peresid üürikulude katmisel ja leida võimalusi õpilaste majutamiseks soodsatel tingimustel.

Eakate hoolekanne

2017. aasta andmeil elab Kihnus 128 pensioniealist inimest. Kihnu elanike soolise ja vanuselise struktuuri põhjal võib prognoosida, et pensioniealiste arv saarel võib lähema 10 aasta jooksul kasvada ja sellega seoses kasvab tõenäoliselt ka püsihooldust vajavate eakate arv. Samas on hääbumas traditsiooniline eluvorm, kus ühes talukompleksis elas mitu põlvkonda koos ja nooremad hoolitsesid eakate eest. Paljude hooldust vajavate eakate järeltulijad on kolinud mandrile ning neil ei ole seetõttu võimalik oma vanemate eest igapäevaselt hoolt kanda. Hooldekodu rajamise vajadust kinnitab ka 2005. aasta lõpus läbiviidud rahvaküsitlus, kus hooldekodu rajamine oli eakate hulgas 12 etteantud teemast 4. prioriteet. Ka 2009. a ja 2016. aastal läbiviidud erinevate küsitluste põhjal võib ühe oluliseima puudujäägina vallas pakutavates teenustest välja tuua hooldekodu puudumise. 2011. aastal on võetud tööle koduhooldustöötaja, kes osutab abivajajatele kodu- ja isikuhooldusteenuseid, mis ei vaja meditsiinilisi teadmisi. Meditsiinilise suunitlusega koduõendusteenus puudub. 2017. aastal on asutud koostama hooldekodu eskiisi.

Probleemid (arengu kitsaskohad) sotsiaalhoolekande ja tervishoiu osas:

- Kvalifitseeritud meditsiinilise personali olemasolu tagamine saarel;
- Kiire ühenduse puudumine mandri ja saare vahel;
- Noorte keskuse puudumine, eestvedaja puudumine noorsootöös;
- Eakate hoolduse ja toimetuleku parem korraldamine;
- Saarel asuva hooldekodu puudumine.

3.1.6 Avalik kord ja turvalisus

Kuritegevuse ja huligaansuse seisukohalt on Kihnu võrreldes muu Eestiga suhteliselt turvaline paik. Probleeme tekib suveperioodil kui saart külastab suur hulk turiste. Sel ajal tekib suurenenud liikluskooormuse tõttu ohtlikke olukordi ka teedel.

Saare eripära – isoleerituse – tõttu on vajalik, et konstaabli saabumine saarele oleks võimalikult kiire ja efektiivne ning seda eriti turismihooajal. See aitaks vähendada kuritegevust, millest põhilise moodustavad vargused ja huligaansused. Alates 2014. a sügisest toimub saarel piirkonnapolitseainiku vastuvõtt iga kuu kolmandal neljapäeval. 2015. aastast on suveperioodiks saarele paigutatud politsei patrullauto, mida kasutatakse reageerimisel väljakutsetele, kui saarele saabutakse veesõidukiga.

Päästetöid teostab Kihnu vallas Kihnu päästekomando. Päästekomando töökeskkond on küll paranenud, kuid probleemiks on endiselt sihtotstarbeliste ruumide puudumine. Olukorra lahendamiseks tuleb ehitada jõustruktuuride (politsei- ja piirivalveamet, pääste, kiirabi) hoone, mille asukohaks on kehtestatud detailplaneeringu alusel sadama-alal asuv Valve maaüksus. Väikesaarte programmist on 2015. aastal eraldatud vahendid hoone projekteerimiseks ning 2017. aastal on asutud hoonet projekteerima.

Kihnu asub Liivi lahe keskpunktis ning saare ümbruses toimub aktiivne laevaliiklus, s.h lõbusõidu aluste liiklus. Samuti on piirkond aktiivne kutseliste kalurite püügipiirkond. Õnnetusjuhtumite korral on vajalik tagada operatiivne reageerimine. Selleks on loodud Kihnu Merepääste Selts MTÜ, mis on PPA-ga sõlminud merepäästetöö osutamiseks lepingu. Paraku puudub seltsil kiire alus, millega merepäästetöödele reageerida. Vajalik on parandada seltsi varustatust ning kaasata uusi aktiivseid liikmeid.

Kihnu vallas on kaks kasutusel olevat tuletõrje veevõtukohta – lennujaama veehoidla ja rahvamaja veehoidla, lisaks täiendavad veemahutid Juhani – Pulli talu vahel (Härjaaugu), endise Päästekomando hoone juures ning Laasi talu õuel. 2016. aastal on alustatud kolme täiendava veevõtukoha rajamisega ning koolimaja, Kihnu poe ja tehnokeskuse juures asuvate veevõtukohtade rekonstrueerimisprojektide koostamisega. Veevõtukohad on vaja kaasajastada, et oleks tagatud kustutusvee kiire kättesaadavus päästetöödeks üle terve saare. Küladesse tuleb rajada täiendavad veevõtukohad.

Inimeste tuleohutusnõuetest teavitamise nimel teeb tööd Kihnu päästekomando, kes korraldab Kihnu Koolis õpilastele ning täiskasvanutele Rahvamajas teabepäevi. Samuti on vald koostöös Päästeametiga paigaldanud inimeste kodudesse ca 120 suitsuandurit.

Tänavavalgustusega on saarel varustatud suuremate avalike kohtade ümbrused nagu koolihoone, muuseumi, rahvamaja, Kurase poe, tehnokeskuse ja Suaru sadama ümbrus ning Sigatsuaru lauter. Sõidukite arv Kihnu saare igapäevaliikluses on viimastel aastatel oluliselt kasvanud, mistõttu on kasvanud ka oht jalakäijate liiklusõnnetusse sattumisel. Sellest lähtuvalt tuleb tänavalgustust täiendada, kasutades selleks energiasäästlikke lahendusi.

Probleeme on osaliselt „Koorte ja kasside pidamise eeskirja“ ning teiste avaliku korra eeskirjade järgimisega. 2016. aastal viidi Kihnu Vallavalitsuse ja Varjupaikade MTÜ poolt läbi koorte kiibistamine, mis aitab kaasa loomade ja nende omanike tuvastamisele.

Probleemid (arengu kitsaskohad) avaliku korra ja turvalisuse osas:

- Korrakaitseüksuste kiire jõudmine Kihnu;
- Suur hooajaline surve avalikule korrale;
- Tuletõrje veevõtukohtade võrgustiku väljaarendamine on pooleli;
- Tänavalgustuse puudumine teedevõrgustiku sõlmpunktides ja peateede ääres;
- Avaliku korra eeskirjadest mittekinnipidamine;
- Jõu- ja päästestruktuuride (PPA, Päästeamet, Vabatahtlik merepääste) ühise keskushoone puudumine;
- Kiire päästealuse puudumine.

3.1.7 Keskkond

Looduskeskkond

Kihnu kuulub Lääne-Eesti niitude ja puisniitude rajooni saarte aruniitude allrajooni. Piki saart kulgevat seljakut ja sellest läände jäävat liivakut katavad nõmme- ja palumännikud, millega külgnevad palu-salumetsad ja puisniidud, kus kasvavad samad puud, mis mandrilgi. Erandiks on hall lepp, mis on saarel üsna haruldane, ja kuusk, mida saarel looduslikult ei kasva. Väikese territooriumi ja tiheda asustuse tõttu on saarel loomi vähe.

Poollooduslikud kooslused Kihnu saarel on üliolulised, seda nii loodus- kui kultuurkeskkonna säilimise seisukohast. Poollooduslikud kooslused annavad suurema osa saare liigirikkusest ja moodustavad olulise osa traditsioonilisest maastikupildist.

Kihnu looduskeskkonda iseloomustab biotoopide paljus – veekogud, rannik, märgalad ja laiud, niidud, metsad. Kihnu looduslikud kooslused on koduks paljudele kaitstavatele liikidele ning moodustavad olulise osa Kihnu väina merepargi rohevõrgustikust.

Kihnu kaitstavatest loomaliikidest olulisemad on hülged, linnud ja kahepaiksed. Kihnu on IBA (*Important Bird Area*) ala. Loodusdirektiivi taimeliikidest esinevad Kihnul emaputk (*Angelica palustris*) ning soohiilakas (*Liparis loeselii*), mõlemate alalhoid on tagatud üksnes nende elupaikade kui konkreetsete kasvukohtade säilitamise kaudu. Lisaks on Kihnus leitud mitmeid Eestis riiklikult kaitstavaid taimeliike (arvukalt rand-ogaputke *Eryngium maritimum* jne). Kihnu on ka IPA (*Important Plant Area*) ala.

Kihnu saarest 1096,4 ha on Kihnu hoiualas ja saart ümbritsev meri Pärnu lahe hoiualas. Mõlemad hoiualad kuuluvad Natura 2000 võrgustikku. Lisaks on Linakülas 17,1 ha suurune meri-pungsambla püsiaelupaik ja Sangelaiu juures viigerhülge püsielupaik. Kihnu saarel on 36 vääriselupaika kogupindalaga 60,58 ha. Üksiku vääriselupaiga pindala kõigub 0,03 ha ja 16,25 ha vahel, valdavalt natuke vähem või rohkem kui 1 ha. Vääriselupaikadeks on sarapikud, palu-männikud, nõmme-männikud, männi segametsad, laialehelised salumetsad ning tüüpilised puiskarjamaad. Suurimatest mereasukatest elutseb Kihnu vetes hallhüljes. Kalaliike elab Liivi lahes umbes 50, kellest tööstusliku tähtsusega on 20 ümber. Laht on suhteliselt kõrge kalaproduktiivsusega.

Kliima on keskmisest Eesti kliimast pehmem ja merelisem. Maavaradest on tähtsamad kruus, liiv ja põhjavesi. Kruusa, liiva ja mulla varud on väikesed ja asuvad valdavalt eramaadel. Saarel on kruusakarjäär, mille varud on samuti piiratud. Kihnu saare pindalast veidi üle kolmandiku on kaetud metsaga, mis oma funktsiooni poolest liigitub kaitsemetsaks.

Kihnu saart ümbritsevad laiud

Ümbritsev rannikumeri on madal, selles paikneb 80 asustamata laidu, peamiselt Kihnust loodes. Kihnu kultuuriloos on laiud olnud igapäevase elukorralduse oluline osa, olles siis

pelgupaik tormise mere eest, elupaik kalapüügiperioodidel, madara korjamise koht või heinaniitmise paik. Traditsioonilise eluviisi juurde on ajalooliselt kuulunud ka linnumunade korjamine. Väga oluline osa laidude kultuuriloolisest väärtusest on olnud nn igameheonn ehk *koi*. Nendes alla 10 m² suurustes hoonetes on elatud nii lindude pesitsusajal kui ka väljaspool seda. Nimetatud hoone on olnud varjupaigaks nii merehädalistele kui ka tormivarju otsivatele kaluritele.

Ka tänapäeval on Kihnu saart ümbritsevad suuremad laiud kasutuses nii kihnlaste endi kui ka Kihnu saart külastavate turistide või loodushuviliste poolt. Eelkõige kasutab kihnlane ja Kihnu saare külaline laidusid sealse puutumata ja kauni looduse nautimiseks. Ei saa aga jätta mainimata, et nii nagu ajaloo, on ka tänapäeval laiud eluliselt tähtsad kaluritele, kes halbade ilmastikuolude tõttu laiult tormivarju otsivad. Seetõttu on Kihnu Vallavalitsus korduvalt teinud ettepanekuid⁵ Keskkonnaametile *koio* ehitamise seadustamiseks, kuid seniajani pole seda ettepanekut ameti poolt sisuliselt kaalutud.

Maabilanss

Kihnu vallas on maad 1733 ha (koos laidudega 1762 ha). Kihnu valla territooriumist on maareformi käigus reformitud 97,3 %. Reformitud maast moodustab:

looduslik rohumaa	577 ha 33 %
haritav maa	262 ha 15 %
metsamaa	559 ha 32 %
muu maa	334 ha 19 %

Keskkonnakorraldus

Kultuurimaastiku kujunemisele avaldab kõige rohkem mõju põllumajanduslik tegevus ja ehitustegevus. Traditsioonilise maastikupildi hoidmisele aitab kõige enam kaasa loomapidamine, sealhulgas eriti lambakasvatus ja lihavedelise kasvatus.

Kihnus on 34 puurkaevu, millest saab majapidamis- ja joogivett ca 88 majapidamist, Uusmaja korterelamu, sadam, sadamahoone, külmhoone, endine suitsutsehh, Kihnu pood, tervisekeskus, jäätmejaam-tehnokeskus, Kurase keskus, kool, rahvamaja ja muuseum. Puurkaevud on valdavalt 50-80 m sügavused – 27 puurkaevu, 4 puurkaevu on 100-200 m

⁵ Kihnu Vallavalitsuse 25.10.2013. a kiri nr nr 9-6.4/180-8

sügavused ja üks koguni 410 m sügavune. Rajatud on ka kaks 18 m sügavust puurkaevu, kuid nende tootlikkus jääb vajalikust väiksemaks ning need ei ole kasutuses. Puurkaevude veekvaliteet vastab II kvaliteediklassi põhjavee nõuetele, millest tohib joogivett toota. Kõigis puurkaevude põhjavees ületab piirmäära üldraud kuni 5 korda, 13 puurkaevus kloriidid kuni 2,6 korda ja 25 puurkaevus ammoonium kuni 8,7 korda. Hajaasutuse veeprogrammi raames rajatud viieteistkümnemale puurkaevule on paigaldatud automaatne rauaeemaldusseade, mis tagab vee nõuetele vastavuse üldraua osas. Vallale kuuluvates Koolikaos ja Vallakaos on lisaks filter ammooniumi eemaldamiseks ja RO filter kloriidide eemaldamiseks.

Ülejäänud majapidamised kasutavad salvkaevuvett, mille kvaliteet pole teada.

Heitvee käitlemisel Kihnu vallas on võtmeküsimuseks ühiskanalisatsiooni majanduslik tasuvus. Võrreldes ühisveevärgi rajamisega on ühiskanalisatsiooni väljaehitamine kordades kallim. Pikkade torustikega, mis arvestades reljeefi, on suures osas survetorustikud, kaasneb vajadus ülepumplate ja nende elektri toitekaablite järele. Need suurendavad kanalisatsioonirajatise maksumust. Kulukust suurendab ka puhastite rajamiseks vajaliku maa puudumine – maa on tagastatud või erastatud eraisikutele, kellelt tuleks see osta või mõnel muul viisil tõenäoliselt tasu eest kasutusse saada. Arvestades vähest abonentide hulka võib ühiskanalisatsiooni teenus abonentidele majanduslikus mõttes ülejõu käivaks osutuda. Probleemiks on ka suublad: Kihnu hüdrogeoloogilistes tingimustes on raske suurt kogust puhastatud vett pinnasesse immutada, sest sobivad vooluveekogud (suuremad kraavid ja jõed/ojad) saarel puuduvad ning merelaskude ehitamine on küsitav (hoiualad, meri madal ja põhi lauge, mistõttu merelasku pikkuseks võib kujuneda mitusada meetrit).

Kihnu omanäoline kultuuriruum kätkeb endas nii keelelist, kombelist, looduslikku kui ka ruumilist (elukeskkond) eripära. Sellest tulenevalt nimetatakse Kihnu saart ka miljööväärtuslikuks piirkonnaks, milles mängib olulist rolli läbi aegade väljakujunenud külastruktuur ja hoonestuse paiknemine – avalik ja isiklik ruum, kus kihnlane igapäevaselt tegutseb. See on üks osa tervest Kihnu kultuuriruumist, mis teeb Kihnu omanäoliseks ja atraktiivseks.

Probleemid keskkonnakaitstes ja -korralduses:

- Vähene keskkonnateadlikkus;
- Looduskeskkonna reostamine – prügi, lõkked, tallamine;
- Põllumajandusliku maakasutuse vähenemine, traditsioonilise maastikupildi hävimine,

võsastumine;

- Kultuurmaastikku sobimatute hoonete ehitamine;
- Olemasoleva hoone või rajatise halb seisukord;
- Tolmureostus tuletorni teel;
- Hooletu suhtumine jäätmehoolduseeskirja järgimisse;
- Saare joogivee halb kvaliteet;
- Ranna-alade ja eramaade võsastumine;
- Kraavide amortiseerumine;
- Maaparandussüsteemide hoolduse puudumine;
- Prügikastide vähesus avalike teede ääres.

3.1.8 Valla juhtimine ja kommunikatsioon

Kihnu valla juhtkonna moodustavad vallavanem, vallavalituse liikmed, vallasekretär ja allasutuste juhid. Vallal on oma ajaleht ja kodulehekülg. Lisaks kasutatakse avalikkuse teavitamiseks sotsiaalvõrgustike poolt pakutavaid võimalusi – vallal on oma leht Facebook-is. Püüasustusega väikesaarte seadusest tuleneb kohustus korraldada aastas vähemalt üks saare üldkogu.

3.2 Hinnang valla arengutasemele

Omavalitsuse olukorra hindamine põhineb SWOT analüüsil, mille ülesandeks on kohaliku omavalitsuse põhiküsimuste kindlaks määramine. SWOT analüüsi koostamisel on arvestatud varasema arengukava koostamisel läbiviidud küsitluste tulemusi, erinevates valdkondades tegutsevate aktiivsete eestkõnelejate arvamusi ning arengukava koostamisel läbiviidud avalike arutelude tulemusi.

Tugevused

- eripärase pärimuskultuuri ja traditsioonide ning tugeva identiteediga kogukond, kuulumine UNESCO nimistusse, võitlus traditsioonilise elulaadi eest
- väärtuslikud külamiljööd ja kaunis looduskeskkond, rannaalad, meri
- Kihnu kultuurikeskus (muuseum, rahvamaja, kirik, kool)
- kohaliku kooli ja lasteaia olemasolu
- rahulik elukeskkond ja kuritegevuse madal tase
- säästlik eluviis
- kohalik omavalitsus ja järjepidevus arengus
- läbipaistev valitsemine – infosüsteem vallavolikogu ja -valitsuse tegevustes
- esmatasandi arstiabi ja ravimite kättesaadavus saarel tagatud, eriarstiabi kättesaadavus rahuldav

Nõrkused

- noorte mujale tööle suundumine, väljaränne
- elanikkonna vananemine, põlisrahva kadumine – traditsioonide kadumine ja rahvaarvu vähenemine
- saarel asuvate töökohtade puudus
- raskused ettevõtlusega tegelemisel, väikeettevõtluse toetuse puudumine
- avaliku taristu puudulik tehnoseisund (kruusateed, sadamad, hooned, lennuväli)
- probleemid vanurite hoolekandega
- sügisperioodil laevaliikluse suur sõltuvus ilmastikust
- põllumajanduse ja teiste traditsiooniliste elatusalade hääbumine
- hooldamata heinamaad, rannaalad, maaparandussüsteemid
- kanalisatsiooni ja vee probleemid
- suvine avalik kord, jõustruktuuride hoone puudumine
- kohalike elanike madal aktiivsus ühistegemistes ja ettevõtluses, kogukonna mõningane lõhestumine
- kvalifitseeritud tööjõu puudus, täiend- ja ümberõppe võimaluste puudumine
- elektrienergiaga varustatuse sõltuvus merekaablist

Võimalused**Ohud**

- alternatiivsete energiaallikate (tuuleenergia, päikeseenergia) kasutusele võtmine - väliste investorite huvi tõusmine Kihnu sadama arendamise vastu - kasvav välis- ja siseturism (jätkusuutliku- ja loodusturismi arendamine) - regulaarse ühenduse paranemine mandriga - kalurite otsene toetamine, töökohtade lisandumine - võimaluste esile kerkimine põllumajanduse toetamiseks - EL raha senisest suurem kaasamine, projektide kirjutamine -Apteekide/perearstide omavahelise koostöö suurendamine lähivaldadega	- riigi seadusandluse muudatused, piirangud - massakate sissetuude – maa üleminek mittekihnlastele (suvilaomanikud), kes ei seosta ennast kohaliku elanikkonnaga - saare toetuste oluline vähenemine - kontrollimatu massiturism e turistide ohjeldamatu kasv – looduskeskkonna pöördumatu mõjutamine - saart elektrienergiaga varustava merekaabli katkemine - regulaarse ühenduse pikemaajaline katkemine
---	--

Tabel 3. Kihnu valla SWOT analüüs

SWOT analüüsist võib kokkuvõtvalt välja tuua järgmised strateegilised järeldused Kihnu valla arengu tagamiseks.

Tugevused-võimalused-strateegiad

- Väärtuslikud külamiljööd ja kaunis looduskeskkond, rannaalad, meri meelitab saarele turiste;
- Kasvav turismipotentsiaal loob eeldused välisinvestorite huvi kasvuks;
- Kohaliku omavalitsuse järjepidev areng ja võimekus on oluline EL rahade senisest suuremale kaasamisele.

Tugevused-ohud-strateegiad

- Eripärase pärimuskultuuri ja traditsioonide ning tugeva identiteediga kogukonna olemasolu, kuulumine UNESCO nimistusse, traditsioonilise elulaadi hoidmine vähendab saarele toetuste kadumise ohtu;

- Kohaliku sotsiaalse infrastruktuuri olemasolu, rahulik elukeskkond ja kuritegevuse madal tase on ahvatlus sisse­rändajatele jääda paikseks;
- Säästlik eluviis aitab toime tulla kriiside korral (regulaarse ühenduse, energiaga varustamise katkemine jt).

Nõrkused-võimalused-strateegiad

- Toetus traditsioonilistele elualadele päästab nad hääbumisest ning aitab hooldada heinamaad, rannaalad, maaparandussüsteemid;
- EL rahade senisest suurem kasutamine võimaldab parendada avaliku taristu puudulikku tehnoseisundit;

Nõrkused-ohud-strateegiad

- Energivarustatuse probleemid sunnivad kasutusele võtma alternatiivseid energiaallikaid;
- Massakate (mittekihnlaste) sisse­ränne aitab hoida rahvaarvu stabiilsena, nn “võõraste” olemasolu annab võimaluse nende „kodustamiseks“;
- Turistide arvu oluline suurenemine survestab turismiinfrastruktuuri parendamist ja väikeettevõtluse aktiivsuse kasvu.

4 Kihnu valla arenguvision aastaks 2025

Kihnu on ettevõtliku ja elujõulise püsielanikkonnaga omanäolist loodust, kultuuri järjepidevust ja traditsioonilist elulaadi alalhoidev külalishake ja iseseisev saarvald.

5 Kihnu valla arengustrateegia

5.1 Põhimõtted

Kihnu valla arengu kavandamisel võetakse aluseks järgmine:

1. Identiteedi ja kultuuritraditsioonide säilitamine

Kihnu kultuuri silmatorkavaks omapäraks on jätkuv kogukondlik elulaad, mitmekesised kultuuritavad ning unikaalne keelemurrak. Paikkondlik identiteet väljendub elatusviisides, igapäevavarõivastuses ja murrakus. Kihnu kultuuri iseloomustab ka kalendritähtpäevade ja pulmadega seotud kombestik, mis on aluseks rikkalikule folkloorile. Väärtustatakse rahvakultuuri tegevust ja traditsioone, korraldatakse regulaarselt kultuuri- ja spordiüritusi.

2. Kogukondlikkus ja inimareng

Elanikele tagatakse võimalused vallaelust aktiivseks osavõtuks. Seda läbi kaasamise ning ausa ja avatud arutelu võimaldamise, mille tulemusel on võimalik tagada parimad elamistingimused kihnlastele. Inimareng sisaldab inimeste oskuste, teadmiste, tervise, kehalise ja vaimse heaolu paranemist. Valla seisukohalt on oluline läbi erinevate tegevuste investeerida haridusvaldkonda, noorsootöö ja sotsiaaltoetuste tegevustesse.

3. Elu- ja looduskeskkonna koostõu

Kihnu on ainulaadse loodusega kultuur-majanduslik elukeskkond, mille säilimise esimeseks kriteeriumiks on kihnlaste tahe Kihnus elada ja kanda edasi saarerahva ainulaadset pärandit. Sellest tõsiasiast tulenevalt võetakse saare terviklikul ja jätkusuutlikul arendamisel prioriteetsena arvesse kihnlaste elukvaliteedi parendamist ja looduskeskkonna säilitamist. Majandusarengu aluseks on ettevõtete, avaliku sektori asutuste ja mittetulundusühingute edukas tegevus ja koostöö. Keskendutakse traditsioonilistele tegevusaladele: kalandus, põllumajandus, käsitöö ja muudele arengut soodustavatele tegevusaladele, nagu turism, tootmis- ja teenindusvaldkonnad.

5.2 Valla strateegilise arendamise mudel

Kihnu valla arendustegevus käsitleb Kihnu saart kui terviklikku kogukonda, territooriumit ja kohalikku omavalitsust. Oluline on siinjuures tagada valdkondadevaheline tasakaalustatud arenemine tulenevalt arendustegevuse põhimõtetest, valdkondlikest eesmärkidest ning püüasutusega väikesaarte seaduses loetletud eesmärkidest. Visiooni saavutamiseks tuleb lähtuda järgmistest eesmärkidest:

1. Kvaliteetne, mitmekesine ning loovust soosiv, kihnu keele ja kultuuri jätkuvat olemasolu ning arengut kindlustav õpikeskkond;
2. Kihnu kultuuriruumile omased traditsioonid on läbi inimeste kaasamise ja valla asutuste kvaliteetse funktsioneerimise alalhoitud ja talletatud;
3. Hästi arenenud, mitmekesine, kõrge lisandväärtusega ja jätkusuutlik, kohalikke tavasid, väärtusi, oskusi, ajalugu ning loodust siduv väikeettevõtlus;
4. Kalandussektoris on rajatud kaasaegse taristuga kalasadam ja lautrikohad ning kalatoodete töötlemisega loodud kõrgem lisandväärtus;
5. Kihnu on tuntud kui pärandkultuuril ja loodusväärtustel põhinev aastaringelt atraktiivne turismisihtkoht;
6. Põllumajandussektoris on tagatud looduspärandi säilimine ning on sisend väikeettevõtlusele;
7. Aastaringne ja toimiv Kihnu saare regulaarne ühendus mandriga ning seda toetav sadama taristu, saare vajadustele vastav korrastatud teedevõrk ja säästlik energiavarustus;
8. Üksteist täiendav Kihnu valla sotsiaalabivõrk ning tervishoiusüsteem, miinimumini on viidud saarelisusest tulenevad mõjutused kogukonnale;
9. Saarel on olemas korrakaitse ja päästeteenuste osutamiseks vajalik personal ja kaasaegne töökeskkond. Paranenud on Kihnu saare elanike ja turistide teadlikkus seoses avaliku korra ning turvalisusega;
10. Hoitud on Kihnu saare loodusväärtused ja traditsiooniline elukeskkond harjumuspärasel ja aktsepteeritaval viisil. Elanikkond on varustatud piisaval hulgal kvaliteetse joogiveega ning heitvee ja prügi käitlemine on korraldatud keskkonnale ohutult ja optimaalseimal viisil. Säilinud on poollooduslikud kooslused, kui kultuurmaastiku olulised osa ja liigirikkuse allikad ning hooldatavate poollooduslike koosluste pindala on suurenenud;

11. Paranenud on avaliku teenuse kvaliteet ning erinevate huvirühmade kaasatus. Suurenenud on vabatahtlaste, avaliku- ja erasektori koostöö, mille alusel loodud võimekus efektiivsemaks EL struktuurfondide ja teiste rahastusallikate võimaluste kasutamiseks.

5.3 Alaeesmärgid ja tegevused aastateks 2017-2025

5.3.1 Haridus

Eesmärk 1: kvaliteetse ja mitmekesise alus-, põhi- ja huvihariduse pakkumine Kihnu saarel, kus väärtustatakse Kihnu kultuuri ja sellega seonduvaid muid tegevusi.

Tegevused:

- Kihnu Kooli arengukavas sätestatud eesmärkide täitmisele suunatud süstemaatiline tegevus;
- Pedagoogilise töö väärtustamine vajadusel ja võimalusel riiklikust palgatasemest kõrgema palgatasemega;
- Kihnu valla võimekusele tuginev hariduskorraldus, mis arvestab saarelisi eripärasid nii võimaluste kui kitsenduste osas;
- Huvihariduse ning kihnu keele ja kultuuri ühildamine lasteaias läbi kohalike elanike kaasamise õppeprotsessi;
- Kihnu pärandkultuuril põhinevate õppeainete õppeprogrammi jätkusuutlikkuse tagamine;
- Kihnu Pärimuskooli arendamine.

Eesmärk 2: Kaasaegse ja järjepideva õpikeskkonna edendamine õpperuumide ja personali kaudu.

Tegevused:

- Kihnu Kooli hoone rekonstrueerimine ja tehnosüsteemide muutmine;
- Vana katlamaja rekonstrueerimise lõpuleviimine kooli vajadustele vastavaks;
- Kooli infotehnoloogia potentsiaali tõstmine, õpetajate arendamine, infotehnoloogia ja Interneti võimaluste kasutamine erinevate õppeainete omandamise käigus;
- Õppetehnilise baasi kaasajastamine;
- Kihnu spordirajatiste väljaehitamine.

Eesmärk 3: Elukestva õpiühiskonna kujundamine, läbi mille toetatakse täiskasvanute täiend- ja ümberõppe võimaluste laiendamist.

Tegevused:

- Täiskasvanute täiendkoolitusvõimaluste (näiteks inglise keel, arvutiõpetus) loomine ning edendamine;
- Infotehnoloogia ja Interneti võimaluste kasutamine koolituste läbiviimiseks Kihnu saarel (näiteks konverentsõppe või e-õppe vormis kursused).

5.3.2 Kultuur ja vaba aeg

Eesmärk 1: toetada kohaliku kultuurielu püsimist ja jätkamist.

Tegevused:

- Rakendada Kihnu rahvamaja potentsiaal täielikult kultuuri- ja spordiürituste teenistusse;
- Toetada professionaalse kultuuri esitamist kohalikele elanikele (kontserdid, teater);
- Toetada kohalike huvitegevust (laul, tants, näitemäng jne.);
- Rajada aktiivselt Kihnu traditsioonilist oskusteavet igapäevaselt rakendav ja propageeriv elava ajaloo keskus;
- Kihnu pärandkultuurile omaste traditsioonide alahoidmine ja talletamine;
- Kihnu laevade ehitustraditsioonide uurimine ja taaselustamine;
- Traditsiooniliste elatusalade edendamine ja toetamine;
- Rahvamuusika, -laulu ja -tantsu edendamise toetamine;
- Osalemine välisüritustel (festivalid, õppepäevad, külapäevad jne.);
- Kihnu pulma kui traditsiooni koondava lüli elushoidmine;
- Kalendritähtpäevade traditsioonilise tähistamise alahoidmine;
- Rahvakultuuri ja kiriklike kommete sidumise teadvustamine;
- Kihnu kultuuri koguteose koostamine ja väljaandmine;
- Vaimse kultuuripärandi kaardistamine;
- Vabaõhuürituste kompleksi rajamine;
- Tuletorni ja seda ümbritseva ala korrastamine ning väljaarendamine mitmekülgses looduskeskuseks/turismiobjektiks;

- Kiriku laulude ja kommete uurimine, jäädvustamine ja kättesaadavaks tegemine.

Eesmärk 2: teha vajalikud investeeringud rahvamaja hoone ehitusvigade parandamiseks, maja hooldamiseks, hoone funktsionaalsuse tõstmiseks ja kultuuri- ning spordiürituste läbiviimise kergendamiseks.

Tegevused:

- Hoone energiatõhususe parendamine (akende ja uste väljavahetamine ning seinte soojustamine);
- Teostada investeeringud hoone paremaks sihtotstarbeliseks kasutamiseks ning soetada vajalik inventar (projekteerida ja paigaldada lavavalgustus, hankida sobiv helivõimendussüsteem, mis sobiks ka väliürituste läbiviimiseks; sise- ja välisinventari väljavahetamine või parendamine jms).

Eesmärk 3: Saavutada Kihnu kultuuripärandi museoloogilise registreerimise ja säilitamise tähtsuse teadvustamine Eesti riigi tasandil ning saada püsiv riiklik sihtfinantseerimine. Muuta Kihnu muuseum funktsioneerivaks keskuseks, mis tagab Kihnu kultuuri nii materiaalse kui vaimse pärandi täieliku talletamise.

Tegevused:

- Kogud korrastada ja viia vastavusse muuseumiseaduse nõuetega;
- Rajada fondihoidla ja suuremõõtmeliste museaalide eksponeerimisruumid (muuseumikuur);
- Käivitada muuseumipedagoogika ja teadustöö, toetada igakülselt Kihnu kultuuri uurijaid;
- Arendada välja muuseumi põhitegevuste kõrval muuseumi omatulu suurendavaid kõrvalteenuseid.

Eesmärk 4: saavutada tervisespordi populaarsuse tõus, arendades välja täiendavad sportimisvõimalused, sh tervisespordi ja talialade harrastamiseks.

Tegevused:

- Kihnu spordiväljaku projekteerimine ja väljaehitamine;
- Luua võimalused talvise uisuväljaku ja suusaraja rajamiseks;
- Rajada terviserada ja väljõusaal;
- Hankida tervisespordiks vajalik inventar;

- Leida võimalused Kihnus lastele ujumisõppe korraldamiseks;
- Sportimise ja tervislike eluviiside edendamine.

Eesmärk 5: Kihnu kiriku toetamine ja kalmistu korrashoid

Tegevused:

- Toetada kiriku rekonstrueerimist võimaluste piires;
- Kalmistu kandmine kalmisturegistrisse.

5.3.3 Ettevõtlus ja tööhõive

Ettevõtlus

Eesmärk 1: Mitmekülgne ettevõtlus

Tegevused:

- Ettevõtlusalane õpe koolis;
- Täiskasvanute täiendkoolitus;
- Kohaliku toodangu ja keskkonna väärtustamine;
- Tugiteenuste mitmekesistamine;
- Suaru sadama-ala arendamine vastavalt planeeringutele ja ehitusprojektidele;
- Kalanduse ja turismi integreerimine;
- Ettevõtlustaristu arendamine, sh võimaluste väljatöötamine koostöös (näiteks ühine raamatupidaja jne);
- Laevade hoiu- ja hooldamisteenuse väljaarendamine.

Eesmärk 2: Suurema lisandväärtusega ettevõtlus

Tegevused:

- Valmistootete, lõpptoodangule orienteeritus;
- Väiketootmise toetamine.

Eesmärk 3: Aastaringse ettevõtluse suurem osakaal

Tegevused:

- Aastaringse stabiilse laevaühenduse tagamine;
- Hooajaväliste tegevuste osakaalu suurendamine (nt seminariturism talvisel perioodil).

Eesmärk 4: Elanike suurenenud ettevõtlusteadlikkus

Tegevused:

- Ettevõtlusalane teavitustöö;
- Idee- ja kogemusreiside korraldamine;
- Ettevõtluse tutvustamine kooliõpilastele.

Eesmärk 5: Kvalifitseeritud tööjõu olemasolu ettevõtluse arendamiseks

Tegevused:

- Tööjõuvajaduse prognoos;
- Stipendiumid (üli)õpilastele, kelle õpitav eriala aitab kaasa saare elukeskkonna parandamisele ja väärtustamisele;
- Noortele arenemis- ja eneseteostusvõimaluste pakkumine kohapeal;
- Koostöö mandril olevate haridusasutustega vallale vajaliku kompetentsiga inimeste koolitamiseks;
- Soodustused ettevõtlusega alustajatele.

Eesmärk 6: Hästitoimiv aastaringne ühendus mandriga

Tegevused:

- Talvise jäätee rajamise organiseerimine;
- Lennuraja rekonstrueerimine, s.h helikopteri maandumisplatsi rajamine;
- Veetakso, hõljuki ja kiirlaevaga ühenduse korraldamine mandriga Pärnust;
- Alternatiivsete ühendusliikide analüüsimine ja ühenduse korraldamine analüüsist tulenevalt.

Eesmärk 7: Toodete/teenuste turustamisvõimalused on paranenud

Tegevused:

- Kihnu (kauba)märgi väljatöötamine/edasiarendamine;
- Kihnu suveniiri väljatöötamine;
- Ühisturunduse korraldamine.

Kalandus

Eesmärk 1: Kalandussektoris luuakse kõrgemat lisandväärtust

Tegevused:

- Läbi ühisturunduse väärtustada kohaliku kalandussektori toodangut;
- Elavdada kohaliku elanikonna ettevõtlusvaimu lisaväärtuse loomiseks kalandussektoris;
- Toetada kalurite tegevuste mitmekesistamist püügivälisel hooajal;
- Toetada kalurite toodangu väärimdamist.

Eesmärk 2: Kaasaegse taristuga kalasadam ja lautrikohad

Tegevused:

- Kalasadamate väljaehitamine;
- Printsisaare väljaarendamine;
- Lautrikohtade korrastamine.

Turism

Eesmärk 1: Väljaarendatud turismitaristu ja -atraktsioonid

Tegevused:

- Viidamajanduse täiendamine;
- Aastaringelt kasutatavate majutus- ja toitlustusasutuste väljaarendamine;
- Tuletorni teede mustkatte alla viimine;
- Jalgrattateede rajamine;
- Matkaradade rajamine;
- Väikelaevade kai rekonstrueerimine ning Suaru sadama-alale kavandatud taristu väljaehitamine;
- Turistidele suunatud veebilehekülje, turismitrükiste koostamine;
- Aktiivse puhkuse võimaluste mitmekesistamine
- Jätkusuutliku turismi osatähtsuse suurendamine;
- Kohaliku kultuuri ja käsitöö väärtustamine (nt. õpitoad jms.);
- Puhkekohtade rajamine, vaatamisväärsuste korrashoid ja hooldamine;
- Supluskoha rajamine;
- Suaru sadama turismitaristu väljaarendamine (mänguväljak, turuhoone, kohvik);
- Kohaliku toidu väärtustamine ja propageerimine.

Eesmärk 2:Kihnu on tuntud jätkusuutliku turismi sihtkoht

Tegevused:

- Turismi ja sellega seotud valdkondade ühtne arendamine ja turustamine, arengukava koostamine;
- Turistidele suunatud veebilehekülgede ja turismitrükiste koostamine, kohapealse külastajate teavitussvõrgu loomine;

Eesmärk 3:Turism on kohalikele aastaringne sissetulekuallikas

Tegevused:

- Aastaringne ühenduse korraldamine mandriga;
- Hooajaväliste turismitoodete ja -teenuste väljaarendamine;
- Aastaringsest kasutatavate toitlustus- ja majutusasutuste väljaarendamine;
- Traditsiooniliste tegevusalade integreerimine turismiga (nt käsitöö, kalandus, põllumajandus);
- Suvehooajal kiire mereline otseühendus Pärnuga.

Põllumajandus

Eesmärk: saare loodus- ja kultuuripärandist lähtuv põllumajandus

Tegevused:

- Lihaveiste ja lammaste kasvatamise soodustamine ja toetamine;
- Maaharimise ja hooldusteenuste ühine korraldamine;
- Põllumajanduse ja turismi sidumine läbi põllumajandus- ning loomakasvatussaaduste realiseerimise turismimajanduses;
- Põllumajandus- ja loomakasvatussaaduste kohapealse töötlemise arendamine;
- Kihnu Majanduse OÜ-le tehnika hoidmiseks, loomade ületalve pidamiseks ning puistematerjali paigutamiseks vajalike ruumide leidmine.

5.3.4 Taristu ja transport

Eesmärk 1:Aastaringne ja toimiv ühendus maakonnakeskusega

Tegevused:

- Riigi poolt jäätee rajamine ja hooldamine;

- Alternatiivtranspordi kasutamise võimaluste analüüs ja rakendamine (lennuk, helikopter, hõljuk).

Eesmärk 2: Korrastatud ja liikluskoormusele vastav teedevõrk, arengut võimaldav taristu

Tegevused:

- Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamiseks tasuvus-teostatavusanalüüsi tegemine;
- Lennuvälja rajakatte korrastamine;
- Helikopteri maandumisplatsi rajamine;
- Kiire internetiühenduse tagamine.

Eesmärk 3: Kaasaegne sadam ja seda toetav taristu

Tegevused:

- Suaru sadama renoveerimine ja valla lautrikohtade korrastamine;
- Vabatahtlike merepäästjate inventarilao ehitamine Suaru sadamasse (päästepunkt);
- Suaru sadama lossimiskai kasutamiseks täiendava tehnika väljaehitamine/paigaldamine;
- Suaru sadama muuli rekonstrueerimine ja pikendamine, lainemurdja rajamine;
- Vajadusel Suaru sadama operaatori leidmine;
- Sadama-ala (sh Printsisaar) tasakaalustatud väljaarendamine, mis arvestab nii tööstuse kui puhkemajanduse huve;

Eesmärk 4: Olemasoleva elektrienergia varustusriski hajutamine ja taastuenergiaallikate kasutamise otstarbekuse kindlaks tegemine.

Tegevused:

- Meretuuleparkide mõjude hindamine ja võimalike kasutusvõimaluste väljaselgitamine Kihnu elektrivarustuse alternatiivseks tagamiseks;
- Meretuuleparkide ja teiste taastuenergiaallikate rakendamisest kogukonnale tulenevate mõjude (tervislikud, sotsiaalsed, looduslikud jne) uurimine;
- Erinevate taastuenergiaallikate kasutamise otstarbekuse kindlaks tegemine ja kasutuselevõtt (näiteks päikeseenergia);

- Veemajandusrajatiste elektrisüsteemide ümberehitus generaatoritoitele viimiseks, s.h generaatorite soetamine.

5.3.5 Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

Eesmärk 1: Kvaliteetne ja kõigile kättesaadav perearsti ja hambaravi teenus ning valmisolek korraldada erakorralise arstiabi vajaja transport mandrile on saarel olemas.

Tegevused:

- Esmaabi kättesaadavus igapäevaselt ja ööpäevaringselt;
- Perearstiteenuse osutamise jätkamine saarel;
- Hambaraviteenuse osutamise jätkamine saarel;
- Erakorralise arstiabi vajaja transpordiks vahendite muretsemine või korraldamine;
- Perearsti kabineti ja apteegi sisustamise toetamine vajalike töövahenditega;
- Eakatele transpordi võimaldamine perearsti juurde.

Eesmärk 2: Rajatud on saare vajadusi arvestav hoolekandeesutus eakatele, mis pakub ka päevakeskuse ning võimalusel taastusravi teenuseid. Kõigil kogukonnaliikmetel on tagatud paremad võimalused võtta osa ühisüritustest nii Kihnus kui väljaspool saart.

Tegevused:

- Hooldekodu tasuvus-teostatavusanalüüsi (TTA) koostamine;
- Hooldekodu projekteerimine, ehitamine ja teenuste väljaarendamine lähtuvalt TTA-st;
- Tervisekeskuse poolt pakutavate teenuste ja tegevusvõimaluste arendamine ning parendamine;
- Kohaliku transportteenuse käivitamise toetamine.

Eesmärk 3: Mandril gümnaasiumiharidust omandavate Kihnu noorte eluasemeprobleemid on lahendatud.

Tegevused:

- Õpilaskodu puudumisel aidata korraldada noorte eluasemeprobleemide lahendamist mandril keskastmes õppivatele noortele.

Eesmärk 4: Noortele on loodud mitmekülgsed huvitegevuse võimalused.

Tegevused:

- Kihnu Noortekeskuse loomine;
- Sportimise ja tervislike eluviiside propageerimine noorte seas;
- Poistele ja tüdrukutele sobivate huvitegevuste pakkumine (näiteks tehnilised alad ja õppimine läbi tegevuste);
- Spordiväljaku rajamine ja vajadusel erinevate spordialade harrastamiseks võimaluste loomine (rulaväljak jne);
- Vana päästedepoo kasutusele võtmine noorte huvitegevuse arendamiseks.

Eesmärk 5: Elukeskkond ja erinevate valdkondade teenused väärtustavad ja toetavad abivajavate elanike igapäevast toimetulekut.**Tegevused:**

- Erinevate sotsiaalhoolekandeteenuste pakkumine ja kättesaadavuse tagamine vastavalt sihtgruppide vajadustele;
- Eakaid toetava sotsiaalse võrgustiku arendamine ja laiendamine;
- Toetava ja motiveeriva süsteemi loomine pikaajalistele töötutele.

5.3.6 Avalik kord ja turvalisus**Eesmärk 1: kaasaegse töökeskkonna loomine ning teenuste osutamise tagamine****Tegevused:**

- Jõustruktuuride hoone ehitamine;
- Tuletõrje veevõtukohtade kaasajastamine ning uute rajamine;
- Nõuetele vastavate tuletõrje veevõtukohtade rajamine küladesse;
- Tugevdada koostööd riigiga üldise turvalisuse tagamiseks;
- Abipolitseinike süsteemi rakendamine;
- Käitumisjuhiste väljatöötamine abi kiireks saabumiseks saarele;
- Vabatahtlikest koosnevale merepääste üksusele vajalike ruumide ehitamine;
- Vabatahtlikest koosneva merepääste üksuse tegevuseks vajalike vahendite s.h kiire merepäästealuse, soetamine ja nende igakülgne tegevuste toetamine;
- Tänavavalgustuse rajamine.

Eesmärk 2: elanike ja turistide teadlikkuse ja turvalisuse tõstmine

Tegevused:

- Avaliku korra alase teavitustöö jätkamine;
- Korraliku viidasüsteemi loomine koos kaartide, stendide ja siltidega;
- Liikluskorralduse õppe korraldamine;
- Turvakaamerate paigaldamine suurematele avalikult kasutatavetele aladele;
- Kauni kodu tunnustamine.

5.3.7 Keskkond

Eesmärk 1: Kultuurmaastike kaitse korraldamine

Tegevused:

- Oluline osa Kihnu põllumaast on pidevas aktiivses põllumajanduslikus kasutuses;
- Üldplaneeringu kaasajastamine;
- Kihnu hoonestuse ehitusliku ja asendiplaanilise miljöö uurimine.

Eesmärk 2: Veevarustuse ja kanalisatsiooni väljaarendamine

Tegevused:

- ÜVK väljaheitamise mõtekuse kaalumiseks TTA koostamine ja selle tulemustest lähtuv edasine tegevus;
- Üksikmajapidamiste joogivee puurkaevude ja välisvõrkude ning omapuhastite rajamise toetamine;
- KOV-i asutuste kanalisatsioonirajatiste rekonstrueerimine;
- Jõujaama kinnistu mitmeotstarbelise kasutusvõimaluse väljaselgitamine, m.h võimalik kasutus kanalisatsioonisüsteemi täiendamiseks.

Eesmärk 3: Poollooduslike koosluste kaitse korraldamine

Tegevused:

- Maastikuhoolduskava koostamine ja sellest lähtumine edasises tegevuses;
- Looduse ja loodusobjektide kohta tutvustava materjali koostamine.

Eesmärk 4: Turismist tuleneva negatiivse mõju vähendamine kohalike elanike suhtes

Tegevused:

- Korraldamata turismi viimine miinimumini;
- Turismitaristu väljaehitamine puhkekohtade, teavitussüsteemi jms kaudu;
- Teavituspõhise üllitamine.

Eesmärk 5: Heakorra tagamine ja tolmureostuse vähendamine**Tegevused:**

- Jäätmejaama arendamine;
- Elanikkonna teadlikkuse tõstmine;
- Heakorraeeskirjade uuendamine, kaasajastamine vastavalt vajadustele;
- Hoonete ja rajatiste omanike teadlikkuse tõstmine;
- Põhiteede mustkatte alla viimine.

5.3.8 Valla juhtimine ja kommunikatsioon

Eesmärk 1: Kihnu valda juhitakse lähtuvalt arengukavas ja üldplaneeringus sätestatud eesmärkidest.

Tegevused:

- Tuua valla juhtimine kodanikele lähemale läbi infopäevade, raadio, ajakirjanduse, erinevate sotsiaalsete suhtluskanalite, kaasamise erinevate planeeringute ja arengukavade koostamise protsessidesse;
- Valla interneti kodulehe kaasajastamine ja parendamine;
- Arengukavade ja üldplaneeringu loomine ja sellega seonduvate uuringute läbiviimine.

6 Tegevuskava 2017-2025

Tegevus	Tulemus	'17	'18	'19	'20	'21	'22	'23	'24	'25	Rahastusallikad; vastututajad.
HARIDUS											
Valdkonna arengudokumentide ajakohastamine	Arengukavad on sisulised dokumendid, mida on võimalik valdkonna arendamiseks aluseks võtta	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas; Kihnu Kooli juhtkond, KOV juhtkond
Kihnu pärandkultuuril põhinevate õppematerjalide loomine ja integreerimine õppeprotsessi	Loodud materjalid on integreeritud riikliku õppekavaga või täiendavad seda	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Siseriiklikud toetused; Kihnu Kooli juhtkond, MTÜ-d ja SA-d
Pedagoogilise töö väärtustamine vajadusel ja võimalusel riiklikust palgatasemest kõrgema palga hoidmisega.	Koolis on saare eripära arvestav, motiveeritud ja õpitulemustele orienteeritud personal	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Riiklik toetusfond, KOV tulubaas; KOV juhtkond
Lasteaia laiendamine	Kuni uue koolimaja ehitamiseni on Koolis tagatud minimaalsed võimalused lasteaiateenuse osutamiseks	Eesmärk teostatud 2013. aastal									KOV tulubaas; Kihnu Kooli juhtkond
Õpetajate täiendkoolitamine	Täiendkoolitus on eesmärgipärane – seeläbi vähendatakse pedagoogide alakoormust	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Riiklik toetusfond, KOV tulubaas; Kihnu Kooli juhtkond
Õpetechnilise baasi kaasajastamine	On olemas õppekavakohased töövahendid	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Riiklik toetusfond, KOV tulubaas; Kihnu Kooli juhtkond
Kihnu Kooli hoone ehitustehnilise seisukorra parandamine	Küttesüsteemi rekonstrueerimine (vesiradiaatorküte maakütte baasil)	Eesmärk teostatud 2014. aastal									KOV tulubaas, riiklikud toetused, laen; KOV juhtkond, Kihnu Kooli juhtkond
	Vundamendi soojustamine	-	x	x	-	-	-	-	-	-	
	Konstruksioonide soojustamine	Eesmärk teostatud 2014.aastal, va saali katuslagi									
Kihnu Kooli kõrvalhoonete rekonstrueerimine õppe- ja abiruumideks	Projekteerimine	Eesmärk teostatud 2015.aastal									RIP, KOV, Kooli juhtkond, KOV arendustöötajad
	Ehitamine	Abiruumid ehitatud 2015. aastal, õpperuumide vajadus selgitamisel									

Tegevus	Tulemus	`17	`18	`19	`20	`21	`22	`23	`24	`25	Rahastusallikad; vastututajad.
Uue Kihnu Kooli hoone projekteerimine ja ehitamine	Kihnu Kooli põhiprojekt Kihnu Kooli uus hoone	Eesmärk teostatud 2013.aastal									KOV tulubaas, riiklikud toetused, laen; KOV juhtkond, Kihnu Kooli juhtkond
Täiskasvanute täiend-koolitusvõimaluste loomine	Täiskasvanutele pakutakse koolitusi, mis vastavad turunõudlusele	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV allasutused, MTÜ-d ja SA-d
Kihnu Pärimuskooli arendamine	Kihnu Kooli või mittetulundussektori eestvedamisel on käivitatud Kihnu huvikool jätkusuutliku huvihariduse võimaldamiseks	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Siseriiklikud toetused, KOV tulubaas; KOVi, Kihnu Kooli ja SA/MTÜ juhtkonnad
KULTUUR JA VABA AEG											
Kultuurielu toetamine ja huvitegevuse soodustamine	Tähtpäevade tähistamiseks ja traditsioonide alahoidmiseks on võimalik taotleda toetusi Toetusfondist. Rahastatakse huviringe nii lastele kui täiskasvanutele	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV allasutused, SA-d (kellel on see põhikirjaline tegevus)
Vabaõhuürituste kompleksi loomine	Laululava projekteerimine Laululava ehitamine	x	-	-	-	-	-	-	-	-	LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad
Kihnu pärimuskeskuse arendamise toetamine	Pärimuskeskus (elava ajaloo keskus) on valmis ehitatud	x?	x?	x?	-	-	-	-	-	-	LEADER jms meetmed, KOV tulubaas (omafinantseeringu katmises osalemine); SA Kihnu Kultuuriruum
Rahvamaja hoone ehitusvigade parandamine	Katuse ja küttesüsteemi rek ning ventsüsteemi väljaehitamise projekt on valminud.	Eesmärk teostatud 2012.aastal									Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; Rahvamaja juhtkond, KOV arendustöötajad
	Küttesüsteemi rekonstrueerimine (vesiradiaatorküte maakütte baasil)	Eesmärk teostatud 2013.aastal									
	Avatäidete vahetamine ja seinte soojustamine	-	x	x	-	-	-	-	-	-	
	Katuse rekonstrueerimine	Eesmärk teostatud 2016.aastal									

Tegevus	Tulemus	`17	`18	`19	`20	`21	`22	`23	`24	`25	Rahastusallikad; vastututajad.
Rahvamajale inventari soetamine ja parendamine	Lavavalgustus on projekteeritud ja paigaldatud	-	x	x	x	-	-	-	-	-	LEADER jms meetmed, siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; Rahvamaja juhtkond; KOV arendustöötajad
	Helivõimendussüsteemi on täiendatud	-	-	-	-	x	-	-	-	-	
	Põrandakatte uuendamine (katuse vahetamisest)	Eesmärk teostatud 2016.aastal									
Kihnu muuseumikuuri rajamine	Projekteerimine(Kihnus on võimalik säilitada suuremõõtmelisi museaale)	Eesmärk teostatud 2016.aastal									Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; Kihnu Muuseumi juhtkond, KOV arendustöötajad
	Ehitamine	x	x	x	x	-	-	-	-	-	
Spordiväljaku ehitamine	Spordiväljaku ehitusprojekt	x	x	-	-	-	-	-	-	-	LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad
	Spordiväljaku ehitamine	-	-	x	x	-	-	-	-	-	
Terviseraja rajamine	Terviseraja projekti koostamine ja ehitamine	x	x	x	-	-	-	-	-	-	LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad; MTÜ-d
Kalmistu ja kiriku ümbruse korrashoidmine	möödistatud on kalmistu digitaalne plaan	Eesmärk teostatud 2013.aastal									KOV tulubaas (toetatakse üldjuhul omafinantseeringute katmist); MTÜ Eesti Apostlik-Õigeusu Kihnu Nikolaose Kogudus
	kalmistu matmispaikade haldamine on digitaliseeritud	x	-	-	-	-	-	-	-	-	
	toetatakse kiriku restaureerimist	x?	x?	x?	-	-	-	-	-	-	
MAJANDUS – Ettevõtlus ja tööhõive											
Kohaliku ettevõtluse toetamine	Koolituste ja infopäevade korraldamine kohalikele inimestele ettevõtluse alustamiseks, juba tegutsevatele ettevõtjatele enese täiendamiseks	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, riiklik toetus,KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, ettevõtjad
	Ettevõtlustaristu ja võimalike koostöövõimaluste väljaarendamine	x	x	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	
	Toetatakse kohalike elanikke mandril toimuvatest koolitustest osavõtmiseks	x	x	x	x	x	x	x	x	x	

Tegevus	Tulemus	`17	`18	`19	`20	`21	`22	`23	`24	`25	Rahastusallikad; vastututajad.
Kohaliku ettevõtluse toetamine	Aktiivsed kodanikud käivad idee- ja kogemusreisidel (toetatakse osalemist)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, riiklik toetus, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, ettevõtjad
	Ettevõtlust toetatakse vastavalt Toetusfondi korrale	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas; KOV juhtkond
Regulaarse püsiühenduse tagamine	Kiire laevatühenduse tagamine turismiperioodiks Pärnu-Kihnu-Pärnu	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	MKM, KOV-il otsest rahalist kulutust ei ole; KOV juhtkond (pidev läbirääkimine teenuse kvaliteedi parandamise osas)
	Jäättee rajatakse operatiivselt ning selle hooldamine on kiire ja tõhus	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	Talveperioodil on operatiivselt korraldatud alternatiivsed võimalused saarele pääsemiseks lisaks laevaliiklusele	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Kvalifitseeritud tööjõu olemasolu saarel	On koostatud analüüs Kihnu vallale vajaliku kompetentsi osas täna ja tulevikus	-	-	x	-	-	-	-	-	-	KOV tulubaas, sihtotstarbelised riiklikud eraldised; KOV juhtkond, Kihnu Kooli juhtkond
	Tehakse koostööd haridusasutustega vallale vajaliku kompetentsi hankimiseks ja seeläbi tööpuuduse vähendamiseks	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	Makstakse stipendiumi Kihnu vallale olulisel alal erialast haridust omavale inimesele (lähtub kompetentsianalüüsist)	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	

Tegevus	Tulemus	`17	`18	`19	`20	`21	`22	`23	`24	`25	Rahastusallikad; vastututajad.
Kihnu märgi väljatöötamine ning ühisturunduse korraldamine	Kihnu saare kultuuritraditsioonidel põhinev toodang ning teenused on kvaliteetsed ning autentsed. Selle kinnitamiseks on välja töötatud ühtne kvaliteedimärk. Piirkonda turundatakse ühtse kaubamärgina.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, ettevõtjad, KOV tulubaas; kohalikud SA-d ja MTÜ-d, ettevõtjad, KOV arendustöötajad
MAJANDUS – Kalandus											
Suaru sadama väljaehitamine	Suaru sadama väljaehitamine vastavalt DP-le ja ehitusprojektidele	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, siseriiklikud programmid; KOV arendustöötajad, KOV juhtkond
Kalurite tegevuse toetamine	<u>Toetatud on kalurite tegevusi püügivälisel hooajal</u>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, KOV juhtkond
	<u>Toetatud on toodangu väärindamine</u>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, KOV juhtkond
Lautrikohtade korrastamine	Sigatsuaru sadama DP koostamine ja projekteerimine	Eesmärk teostatud 2016.aastal									Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad
	Sigatsuaru sadama väljaehitamine vastavalt ehitusprojektile	x	x	x	x	x	-	-	-	-	LEADER jms meetmed, siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, KOV juhtkond
MAJANDUS – Turism											
Väikelaevade kai rekonstrueerimine	Väikelaevade kai on vastavalt ehitusprojektile välja ehitatud	x	x	-	-	-	-	-	-	-	LEADER jms meetmed, siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, KOV juhtkond
Viidamajanduse korrastamine	On koostatud ühtne ideekavand ning ühtne viitade süsteem on välja arendatud	Eesmärk teostatud 2015. a									LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, KOV juhtkond, MTÜ-d

Tegevus	Tulemus	`17	`18	`19	`20	`21	`22	`23	`24	`25	Rahastusallikad; vastututajad.
Turismiinfo, -taristu ja -teenuste arendamise toetamine	Loodud on ühtne digitaalne turismiinfopunkt (reisiterminali valmimisel)	Eesmärk teostatud 2015									LEADER jms meetmed, ettevõtjad, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, ettevõtjad; MTÜ-d
	Koostatud on Kihnu-kohased infomaterjalid (voldikud, reklaam, veebilehed)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	Sihtkohta turundatakse kohaliku toidu kaudu, avatud kodukohvikute päeva korraldamine	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	Läbi on viidud koolitused turismiettevõtjatele kultuuripärandi kasutamise kohta; UNESCO märgi kasutamine kohaturunduses	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	Välja on töötatud turismimarsuudid (temaatilised kaardid, tähistus, visuaalne materjal)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	Koostatud on ettevõtluse ja turismi arengukava	x	x	-	-	-	-	-	-	-	
	Välja on arendatud Suaru sadama tursmitaristu (laste mänguväljak, kohvik, turuhoone)	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	
	On rajatud ettevalmistatud puhkekohad saare eri osades	-	x	x	-	-	-	-	-	-	
Tuletorni teed mustkatte alla viimine	Tuletorni viivad teed on pinnatud	-	-	x	x	-	-	-	-	-	KOV eelarve
Supluskoha rajamine	Võimalik kasutada korrastatud supluskoha	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad

Tegevus	Tulemus	`17	`18	`19	`20	`21	`22	`23	`24	`25	Rahastusallikad; vastututajad.
Lemsi küla sadama-ala ja Vanakirikumäe piirkonna väljaarendamine	Lemsi küla sadama-ala ja Vanakirikumäe DP on kehtestatud	x?	x?	-	-	-	-	-	-	-	KOV tulubaas; KOV arendustöötajad
	Lemsi küla sadama-ala ja Vanakirikumäe DP kohane väljaarendamine	-	-	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	LEADER jms meetmed, EL toetused, siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, KOV juhtkond
MAJANDUS – Põllumajandus											
Lihaveiste ja lammaste kasvatamise soodustamine	Toetatakse jätkusuutliku tegevuse arendamist. Valdkonnas on loodud töökohti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas; KOV juhtkond
Maaharimise ja -hooldusteenuste ühine korraldamine	Toetatakse jätkusuutliku tegevuse arendamist. Valdkonnas on loodud töökohti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas; KOV juhtkond
Põllumajanduse ja turismi sidustamine	Kohalikku põllumajandustoodangut (ja põlluharimisviise) turustatakse turismisektori vahendusel	?	?	?	?	?	?	?	?	?	Ettevõtjad; põllumajandusajalised, ettevõtjad
Põllumajandus- ja loomakasvatussaaduste kohapealse töötlemise arendamine	Toetatakse jätkusuutliku tegevuse arendamist. Valdkonnas on loodud töökohti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas; KOV juhtkond
Põllumajanduse abiruumide väljaehitamise toetamine	Toetatud on põllumajandustehnika, loomade ja teede libedusetõrje talvise hoiuruumi ehitamist	x	x	-	-	-	-	-	-	-	KOV tulubaas, Kihnu Majanduse OÜ juhtkond

Tegevus	Tulemus	`17	`18	`19	`20	`21	`22	`23	`24	`25	Rahastusallikad; vastututajad.
TARISTU JA TRANSPORT											
Teede mustkatte alla viimine	Kihnu valla enamkasutatavad teed on viidud tolmuva kätte alla, prioriteetsed on elamute kõrval asuvad teed	Eesmärk teostatud 2016.aastal									Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas, riik (Maanteeamet); KOV arendustöötajad
Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamiseks tasuvusuuringute tegemine	Koostatud on vee- ja kanalisatsiooni arendamise plaan	-	x	-	-	-	-	-	-	-	KOV tulubaas; KOV nõunikud
Sadama vee- ja kanalisatsiooni trassid, elektrivarustus (s.h tänavalgustus), sadama-ala vertikaalplaneeringu elluviimine	On projekteeritud Suaru sadama DP´ga ettenähtud vee-ja kanalisatsioonitrassid, elektrivarustus (s.h tänavavalgustus ning teostatud vertikaalplaneering	Eesmärk teostatud 2013.aastal									Kinnistute arendajad, siseriiklikud programmid, LEADER jmt, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad
	On välja ehitatud Suaru sadama DP´ga ettenähtud vee-ja kanalisatsioonitrassid	Eesmärk teostatud 2013.aastal									
	On välja ehitatud Suaru sadama DP´ga ettenähtud elektrivarustus (s.h tänavavalgustus)	Eesmärk teostatud 2015.aastal									
	On teostatud Suaru sadama DP´ga ettenähtud vertikaalplaneering	Eesmärk teostatud 2016.aastal									
Printsisaare väljaarendamine sadama ühe osana	Maa taotlemine munitsipaalomandisse	x	-	-	-	-	-	-	-	-	KOV eelarve
	Detailplaneeringu koostamine	-	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas, LEADER jms meetmed; KOV arendustöötajad
Sadamat ja keskust ühendava tee rekonstrueerimine ja tehnosüsteemide ehitamine	Jõujaam-Sadama tee on välja ehitatud vastavalt ehitusprojektile	Eesmärk teostatud 2016.aastal									Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas, LEADER jms meetmed; KOV arendustöötajad

Tegevus	Tulemus	`17	`18	`19	`20	`21	`22	`23	`24	`25	Rahastusallikad; vastututajad.
Lennuvälja rajakatte korrastamine	Likvideeritud on maandumisraja lõigud, mis ei võimalda lennukil kevadperioodil maanduda	?	?	?	?	?	?	?	?	?	Riik; AS Tallinna Lennujaam
Reisiterminali ehitamine Suaru sadamasse	Suaru sadamasse on rajatud kaasaegne reisiterminal	Eesmärk teostatud 2014.aastal									AS Saarte Liinid (riik); KOV juhtkond
Suaru sadama kaide renoveerimine	Koostatud on ehitusprojekt	Eesmärk teostatud 2013.aastal									EU vahendid, siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad
	Teostatud on renoveerimistööd	x	x	x	-	-	-	-	-	-	
Tankla rajamine	Koostatud on ehitusprojekt	Eesmärk teostatud 2014.aastal									Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad
	Suaru sadamasse on rajatud tankla ja tanklahoone	Eesmärk teostatud 2015.aastal									
Päästepunkti rajamine Suaru sadamasse	Rajatud päästepunkt inventari hoidmiseks Suaru sadamas	x	-	-	-	-	-	-	-	-	Kesk-Läänemere programm, KOV tulubaas
Meretuuleparkide mõjude ja kasutamise võimalikkuse hindamine	Valminud on põhjalik uuring, mis kirjeldab meretuuleparkide rajamisega kaasnevaid looduslikke ning sotsiaalmajanduslikke aspekte, s.h tuuleparkide rajamisega seotud otsest kasu/kahju KOVile	-	x	x	-	-	-	-	-	-	MKM, Eesti Energia AS, KOV tulubaas; KOV juhtkond ja arendustöötajad
Olemasoleva elektrienergia varustusriski hajutamine	Soetatud on elektrigeneraator ühiskondlike hoonete varustuskindluse tagamiseks, eekõige küttesüsteemide toimimiseks	x	-	-	-	-	-	-	-	-	Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad

Tegevus	Tulemus	17	18	19	20	21	22	23	24	25	Rahastusallikad; vastututajad.
SOTSIAALHOOLEKANNE JA TERVISHOID											
Esmaabi kättesaadavuse tagamine	Kihnu vallas on 24/7 tagatud esmase abi andmise võimekus esmaabibrigaadi olemasolu näol	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Terviseamet; Riiklikud struktuurid, KOV juhtkond
Perearsti teenuse osutamine	Kihnu vallas on eraldiseisev perearsti nimistu, teenust osutatakse saarel.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Haigekassa; Riiklikud struktuurid, KOV juhtkond
Hambaraviteenuse osutamine saarel	Hambaravikabinet on sisustatud	Eesmärk teostatud 2012.aastal									Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad, Tervisekeskuse juhataja
	Osutatakse hambaraviteenust	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas (ruumid); Tervisekeskuse juhataja
Hooldekodu rajamine	Teostatavus ja tasuvusuuring	x	-	-	-	-	-	-	-	-	Riiklik toetus, EL fondid, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad
	Hooldekodu projekteerimine	x?	x?	-	-	-	-	-	-	-	
	Hooldekodu ehitamine	-	-	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	
Soodsate elamispindade tagamine keskastmes õppivatele noortele	Koostöös teiste KOVidega on Pärnusse rajatud õpilaskodu	Maakonna KOVidel vajadus puudub, Kihmul vajadus vähene									Riik, POL, KOV tulubaas; KOV juhtkond
	Leitud on partnerid, kellega koostöös on võimalik pakkuda soodsaid elamispindu keskastmes õppivatele noortele	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas (toimetulekuraskuste puhul); sotsiaalametnik, KOV juhtkond
Noortele vabaaja tegevuste pakkumine	Toimivad huviringid, mille järele on nõudlus	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas, LEADER jms meetmed; KOV allasutuste juhtkonnad
Pikaajaliste töötute ja heitunute rehabilitatsiooni korraldamine	Erinevate koolitus- ja teavitustegevuste tulemusel on pikaajaliste töötute ning heitunute arv vähenenud	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Riik, LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; sotsiaalametnik

Tegevus	Tulemus	'17	'18	'19	'20	'21	'22	'23	'24	'25	Rahastusallikad; vastututajad.
AVALIK KORD JA TURVALISUS											
Jõustruktuuride hoone ehitamine	Suara sadama DP-s ettenähtud alale on projekteeritud jõustruktuuride hoone.	x	-	-	-	-	-	-	-	-	RKAS, Siseministeerium; KOV juhtkond
	Suara sadama DP-s ettenähtud alale on ehitatud jõustruktuuride hoone.	x	x	x	-	-	-	-	-	-	RKAS, Siseministeerium; KOV juhtkond
Tuletõrje veevõtukohtade rajamine ja kaasajastamine	Küladesse on rajatud täiendavad veevõtukohad	x	x	x	-	-	-	-	-	-	KOV tulubaas; KOV arendus- ja keskkonnanõunik
	Kaasajastatud on olemasolevad veevõtukohad	x	x	-	-	-	-	-	-	-	
Koostöö riigiga	Käivitatud on abipolitseinike süsteem (initsiatiivi olemasolul)	-	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	x?	KOV tulubaas; KOV juhtkond KOV tulubaas
	Pidev suhtlus PPA'ga jõustruktuuride töö paremaks korraldamiseks saarelistes tingimustes	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Kiire merepäästealuse soetamine koostöös riigiga	Soetatud on merepäästetööks ja patsientide transpordiks sobilik kiire merepäästealus	x	x	-	-	-	-	-	-	-	Riik, KOV, siseriiklikud toetusprogrammid
Teavitustöö korraldamine	Avalikkust teavitatakse avaliku korra tagamise vajalikkusest, nõuetest. Toimuvad õppe- ja koolitusüritused.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV allasutused
Tänavavalgustuse väljaehitamine (energiasäästlikud lahendused)	Rajatud on tänavavalgustus, mis töötab eelkõige taastuvatel energiaallikatel	x	x	x	x	x	x	x	x	x	LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV arendustöötajad
Kaunite kodude konkurss	Toimub iga-aastane "Kaunis kodu" konkurss, millega väärtustatakse tegevusi, mis aitavad kaasa saare heakorra parandamisele	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas; valitsuse vastav komisjon

Tegevus	Tulemus	'17	'18	'19	'20	'21	'22	'23	'24	'25	Rahastusallikad; vastututajad.
KESKKOND											
Põllumajandusmaa sihtotstarbelise kasutamise soodustamine	Soodustatakse jätkusuutlikke tegevusi, mis on suunatud põllumajandusmaa pikaajaliseks kasutuses hoidmiseks	x	x	x	x	x	x	x	x	x	EL toetused, LEADER jms meetmed, KOV tulubaas; KOV juhtkond
Üldplaneeringu (ÜP) kaasajastamine	Kehtestatud on ÜP, mis suunab KOVi ruumilist arengut kokkulepitud suunas ja raamistikus	-	-	-	-	x	x	-	-	-	KOV tulubaas; KOV juhtkond, arendus- ja keskkonnanõunik
ÜVK väljaehitamise otstarbekuse väljaselgitamine	Koostatud on ÜVK-võrgu rajamise teostatavus(-tasuvus)analüüs, mille alusel koostatakse edasised arenduskavad	x	x	-	-	-	-	-	-	-	KOV tulubaas; keskkonnanõunik
Üksikmajapidamiste veesüsteemide rajamise toetamine	On toetatud puhta joogivee kättesaadavuse parandamist	x	x	-	-	-	-	-	-	-	Riik, KOV tulubaas; KOV keskkonnanõunik
KOVile kuuluvate puurkaevude rekonstrueerimine	KOVile kuuluvate puurkaevude vesi vastab joogivee nõuetele ning pumbamajad on rekonstrueeritud	Eesmärk teostatud 2013.aastal								Siseriiklikud programmid, KOV tulubaas; KOV keskkonnanõunik	
Maastikuhoolduskava koostamine	Koostatud on maastikuhoolduskava, mille järgi korraldada edasised tegevused	-	x	x	-	-	-	-	-	-	KOV tulubaas; KOV arendus- ja keskkonnanõunik
Jäätmemajanduse tõhusam korraldamine	Elanike jäätmete kogumise alased teadmised ning teadlikkus on tõusnud. Vastavad eeskirjad on kaasajastatud, et tagada jäätmete kogumine nõutaval viisil.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas, KIK; keskkonnanõunik

Tegevus	Tulemus	'17	'18	'19	'20	'21	'22	'23	'24	'25	Rahastusallikad; vastututajad.
VALLA JUHTIMINE JA KOMMUNIKATSIOON											
Kodanikele paremate võimaluste loomine, et olla kursis valla juhtimisega	Info on kättesaadav läbi ajakohase kodulehe ning kodanikel on võimalus arvamust avaldada läbi suhtlusvõrgustike	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas; KOV juhtkond
Arengukava, üldplaneeringu jt arengudokumentide koostamine ning ajakohastamine	Juhtimise aluseks on ajakohased arengudokumendid	x	x	x	x	x	x	x	x	x	KOV tulubaas; KOV juhtkond
		Tingmärgid									
		x	tegevus on planeeritud realiseerida märgitud aastal								
		x?	tegevuse realiseerumise tõenäosus märgitud aastal sõltub seotud tegevuse realiseerumisest või selle tulemusel saadavast teabest								
		?	tegevuse realiseerumine ei sõltu KOVist								
		-	tegevust ei planeerita märgitud aastal teostada								

Kasutatud materjalid

Arengustrateegia Pärnumaa 2030+. Pärnu Maavalitsus. 2010.

Arengukaval põhinev kohaliku omavalitsuse arengutegevus (Geomedia 2007) .

Arutelu Kihnu valla elanikega 16.04.2011, 00.02.2014

Kultuuriprogramm „Kihnu kultuuriruum 2011-2014“. Kultuuriministeerium. 2011.

Kihnu valla arengukava 2012-2020.

Kihnu muuseumi arengukava

SA Kihnu Kultuuriruumi arengukava aastateks 2013-2017.

Kihnu, Manilaiu ja mandri vahelise ühenduse arengukava. Eesti Mereakadeemia. 2002.

Pärnumaa spordi arengukava 2007-2015. 2008.

Eesti kalanduse strateegia 2014-2020. Põllumajandusministeerium.

Kihnu kultuurikeskkonna turismitaluvusuuring. Priit-Kalev Parts, Kalev Sepp ja Anneli Palo. 2004.

Kihnu valla jäätmehoolduseeskiri. Kihnu Vallavolikogu määrus nr 10. 28.04.2008.

Kihnu valla koerte ja kasside pidamise eeskiri. Kihnu Vallavolikogu määrus nr 5. 23.02.2006.

Pärnu maakonna puhke- ja turismimajanduse arengukava aastateks 2005-2008. 2005.

Kihnu valla üldplaneering (arengukava).

Kihnu valla üldplaneering, eskiis 2006. Jaak-Adam Looveer. 2004-2006.

Kihnu valla rahvastikuproгноos 2000-2025. Tiit Tammaru. 2003.

Kihnu Majanduse osaühingu majandusaasta aruanne 2009, 2010

Kihnu Rootsiküla arengukava 2011-2016

Pärnu maakonna tuuleenergeetika teemaplaneering.

Pärnu maakonna teemaplaneering "Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused".

Pärnu maakonna teemaplaneering "Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015"

Küsitlus elanike ootuste kohta Kihnus. Valimisliit Parem Kihnu. 2005, 2009, 2013

Kihnu Kooli arengukava 2008-2015.

Rahvaküsitlus Kihnuga seotud inimeste arvamusel Kihnu olevikust ja tulevikust. Kihnu Vallavalitsus. August, 2011.

„Energiamajanduse riikliku arengukava aastani 2020“. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.